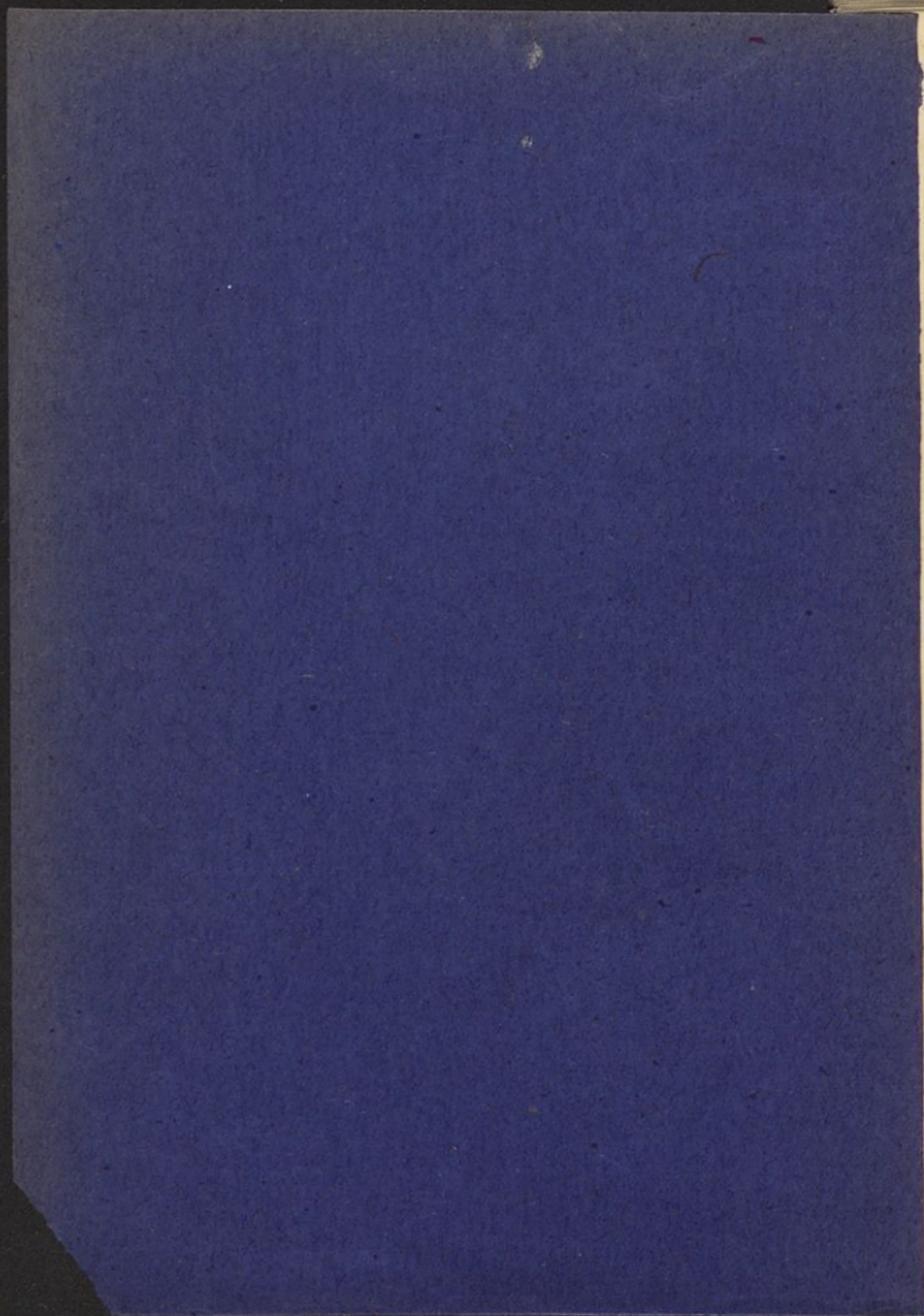

38746, III M h

E

A

A

A

A

D

ENGELBERT GANGL

ZBRANI SPISI ZA MLADINO

TRETJI ZVEZEK

PRIPOVEDNI SPISI

V LJUBLJANI 1912.

ooo

Last in založba „Društva za zgradbo Učiteljskega konvikta“.
Natisnila „Učiteljska tiskarna“.

Založništvo si pridržuje vse pravice.

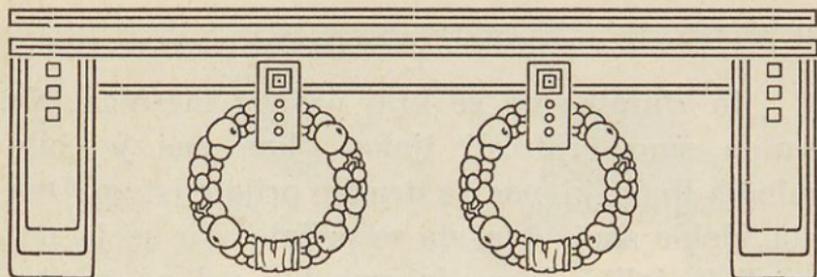
03002579h

Vsebina.

	Stran
Veselje mladih dni	5
Pravljica o pedenj-možeh in o rjavem hrošču?!	12
Kaj se je sanjalo Jošku?	17
Sosedova Milica	24
Anka in Zinka	29
In ga bom!	34
Za vasjo	39
Čudna žival	44
Svetnik z dobrim srcem	51
Grajski hlapec	55
Ljubezen do bolne matere	59
Kraljeva oporoka	70
Kriste, usmili se!	77

Veselje mladih dni.

ako se vas spominjam, lepi, mladi dnevi! Tako sem bil zdrav in vesel, tako srečen in zadovoljen! Tiste skrbi, ki mi jih je dajala šola, sem prebil z lahkoto, a potem sem bil tako svoboden, tako vzradoščen, da sem poskakoval od samega veselja in ukal, da je letelo skozi ušesa!

Vse me je veselilo. Nebo, razpeto nad menoj, svet, razgrnjen okolo mene, domača hišica, ljubi moji starši, moji mladi prijatelji — vse, vse me je tako veselilo, in vse sem imel tako neizrečeno rad!

Pa naj je bila pomlad, poletje, jesen ali zima — vse mi je hodilo prav, vse je imelo toliko veselja zame.

Ah, ta lepa zima, ko je ležal sneg krogin-krog — tako bel, blesteč in gladek!

1.

In zbirali smo se kraj našega mesteca. Na saneh smo pridržali tjakaj, kar nas je bilo mladih ljudi, ki nas je družilo prijateljstvo. Dva sta vlekla sani, dva sta se peljala. To se je ponavljalo toliko časa, da smo bili vsi na mestu. Doma so nas skrbno oblekli, obuli in zavili, da nam ni mogel mraz do živega. A kadar je začelo komu prihajati mrzlo, je stisnil roke v žep ali je dihal vanje ali poskakoval z desne noge na levo in z leve na desno. To je šlo toliko časa, dokler ni začela kri hitreje teči po žilah. Potlej pa je bilo zopet dobro.

In počil je glas: „Aló, napravimo snežnega moža!“

In poprijeli smo se dela.

Navalili smo kup snega in ga postavili pokonci. Lepo smo ga potlej obdelali in obtesali na vseh straneh, da je bil okrogel. Proti vrhu smo ga zožili in mu na obeh plateh izrezali z deščicami roke. Nanj smo postavili veliko kepo. Za oči sta veljala dva oglja, a nos in usta smo označili s trščicami. Mati mi je dala doma star, počen lonec, ki sem ga poveznil sneženemu možu na glavo, da ne bi siromaka preveč zeblo.

„A da ne dobi nahoda,“ je svetoval prijatelj Žane, „mu zapalimo smodko, da ga bo grela v nos!“

In hipoma je tičala sneženemu možu v ustih smodka — iz lesa.

3

„Da ga ne bodo zbadale muhe, ki jih je posebno veliko pozimi,“ je menil prijatelj Fric, „mu denimo metlo v roke, da jih bo odganjal.“

In hipoma je tičala sneženemu možu v roki metla.

„Pa da ne bo siromak lačen,“ je govoril prijatelj Milan, „naj použije ta-le cmok! Dober je in bel, kot bi bil potresen s cukrom.“

In Milan je zmesil kepo in jo ponujal sneženemu možu.

Ta se pa seveda ni zmenil zanjo, nego gledal je resno in zamišljeno predse. Pa je bil vendar tako lep in ponosen, da ga je prišel gledat celo naš kužek, ki je sicer najrajši čepel doma pri peči.

Ej, pa smo se spravili nadenj — nad sneženega moža!

„Uničimo tega ošabneža!“ je vpil Milan, ker ni hotel prej njegovega sneženega cmoka.

Milan je odskočil par korakov nazaj, zamahnil, in — šfrk! — sneženi cmok je priletel v lonec, ki se je razpršil v črepinje. In dobili smo pogum. Od vseh strani so letele vanj kepe, potlej smo ga še naklestili z metlo ter ga končno podrli na tla, da je ležal pred nami, kakor je bil dolg in širok.

Najbolj smo se smejali majhnemu Pepčku, ki je bil ves okomotan in zavit, ki je vlačil za sabo svoje sančice in tiščal roke v hlačice. Temu je naš napad na sneženega moža tako ugajal,

da se je brez prestanka smejal in vpil naprejinaprej: „He, te-te-te! Le dejte ga — snezenega mozicka!“

2.

Pa smo imeli še drugo in drugačno zabavo.

Županov Francek nas je povabil k sebi na dvorišče, ki je imelo dovolj prostora za nas — mlade junake.

Razdelili smo se v dva oddelka in sklenili smo, da gremo drug proti drugemu v boj. Naše krogle naj bodo kepe, a naša trdnjava naj bo voz, ki je stal tamkaj koncem dvorišča.

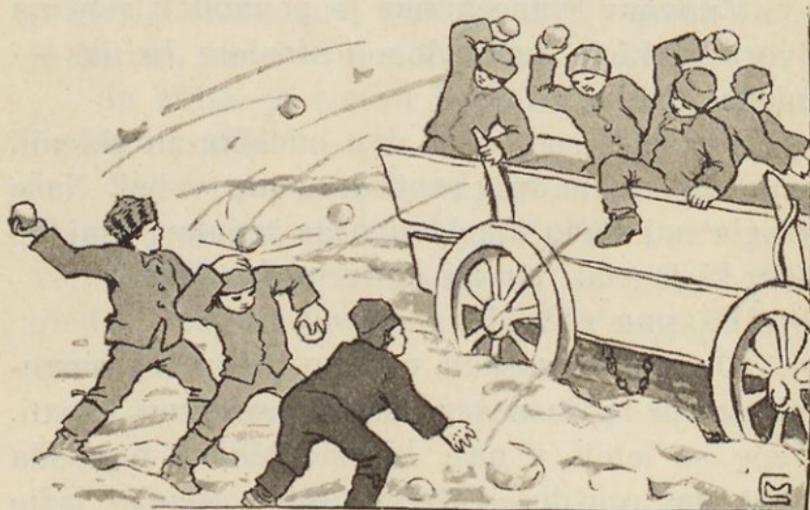
Pa smo začeli!

Oni, ki so zasedli voz, so prej nanj nameitali snega in so nas začeli neusmiljeno kepati. Kepe so letele v nas, ki smo bili na tleh, da se je kar prašilo. Seveda, saj je vendar lažje streljati na sovražnika odzgoraj dol nego odspodaj gor.

Priznati moram, da smo se držali vsi čvrsto, a vendar smo se bali mi pod vozom, da nas oni ne premagajo. V tem opasnem položaju pa nam je prišla rešitev. Ker je bil četrtek, nismo imeli šole. Korenov Nace pa je že dorastel vsakdanji šoli in je hodil v ponavljalno šolo. In baš tisti trenutek je prišel iz šole mimo županovega dvorišča.

Jaz ga zagledam in zavpijem: „Nace, na pomoč, na pomoč!“

In Nace ni bil len, temveč precej je pri-
tekkel na dvorišče, vrgel svoje šolske reči v sneg,
napravil debelo kepo in jo zalučal na voz. No,
meril je dobro. Kepa je priletela županovemu
Francku v kučmo, ki mu jo je odnesla z
glave, kakor bi jo spihala burja.

Nov pogum nam je šinil v žile. Prijatelj
Milan se je zaprašil na voz, da bi pometal so-
vražnike v sneg. In nič se ni bal, četudi so mu
padale pesti po hrbtu. Ali v tem hipu je pošel
onim na vozu sneg, in mi smo bili rešeni.

Sovražniki so poskakali z voza, mi pa smo
tudi nehali s kepanjem, ker se nam ni zdelo
junaško, da bi se borili s sovražnikom, ki mu
je pošlo streljivo.

Sklenili smo mir. Prijateljsko smo si stisnili
roke in se razšli . . .

3.

Pa tako ravna vesela mladina še dandanes. Saj kadar me zanese pozimi pot v domače mestece, gledam skozi okno rojstne hišice gor po trgu in vidim, kako si dela mladina sneženega moža, kako se vozi po saneh in kako se kepa z belim, mrzlim snegom.

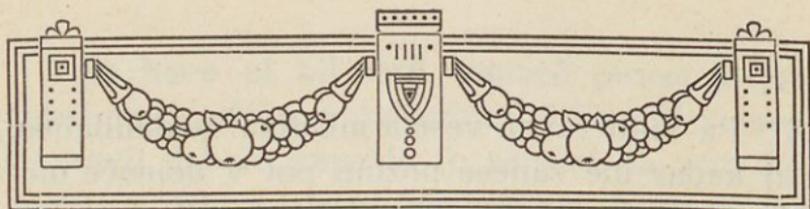
Kako se vas spominjam tedaj, lepi, mladi dnevi!

In stopim venkaj na zasneženo cesto in se začutim pomlajenega, veselega in zadovoljnega med živahno mladino.

Kaj bi dal, ko bi mogel biti še enkrat tako mlad!

In skličem mladi svet, ki se zbere okrog mene. In tedaj postavljamo skupno sneženega moža, in spet se čutim otroka med otroki!

Pravljica o pedenj-možeh in o rjavem hrošču.

ivela sta globoko v gozdu dva pedenj-moža: Tik in Tak. Dobra možička sta bila, stara po letih, a otročja v vedenju. Iz vejic, odpadlih z dreves, sta si gradila hišice, ki sta jih pokrivala z listjem. Iztikala sta po grmih in se zibala na vejah. Zgodilo se je časih, da je bil Tik neroden in je telebil na nos. Takrat se je smejal Tak, da se mu je tresel trebušček. A časih se je zgodilo, da je bil Tak neroden in je telebil na nos. Takrat se je smejal Tik, da se mu je tresel trebušček.

Kadar nista imela drugega opravka, sta se vlekla za dolgi bradi ali pa sta se skrivala drug pred drugim. Eden je čepel za krtino,

drugi za mravljiščem. In ko sta se dobila, sta se zopet smejala, da sta poskakovala od tal. Bila sta v resnici vedno dobre volje! Pila sta roso in zobala jagode — jagode, dobre, sladke, rdeče jagode in črne borovnice. Tik si je namazal nos z rdečo jagodo, Tak pa si ga je namazal s črno borovnico. Ej, pa sta se zopet smejala kot otroka, da, kot dva otroka!

Nekega jutra sta zgodaj vstala in se odpravila na izprehod. Bilo je še hladno, zakaj sapica je vršala med vejami in listi.

In ko gresta tako naprej, izpregovori Tik in pravi: „Ih, kaj vem, da me danes tako zebe v glavo, pa samo v glavo!“

Tak ga pogleda, se prime z obema rokama za trebušček in se začne smejati na vse grlo: „Kih, kih, kih! Pasja noga! Kaj bi te ne zeblo v glavo, ko si gologlav! Kih, kih, kih . . .“

In Tik se prime za glavo, se ustavi in zapišči: „Lej, lej, lej! Šment! Saj res! Čepico sem pozabil doma pod posteljo! Zato me zebe, lej, saj res! Kdo bi si mislil?“

In tudi njega začne lomiti smeh.

„Dobra je ta!“ reče Tak. „Vbodoče priveži čepico na pajčevino, pa si jo ovij okrog nosú, da je ne boš pozabil doma.“

„Kajpada!“ se ujezi Tik. „Seveda, pajčevino si bom ovijal okrog nosú, da me bo ponoči žgečkala, da bom kihal in budil samega sebe. Rajši si jo privežem za uho.“

„Pa za uho!“ pravi Tak in govori dalje:
„A danes, ko je tako lepo jutro, se igrajva vojake, vojake-junake.“

„No, dobro!“

In vsak utrga s tal travo, pa si jo prisloni ob desno ramo, kakor delajo vojaki-junaki.

In Tik pošegeče Taka v nos, a Tak pošegeče Tika v uho. Oba odskočita za pol pedi in udarita v glasen smeh.

„Ali sem te?“ vpraša prvi.

„Pa sem tudi jaz tebe!“ se odreže drugi.

„Sedaj si pa brez glave!“ reče Tik.

„Ti tudi, ti tudi! Le poglej se!“ vpije Tak.

In oba se ustrašita, da sta izgubila glavi. Zatorej se naglo prime Tik za glavo in zakliče veselo: „O-ho, o-ho! Jaz jo pa še imam, o, še jo imam svojo glavo, glavo, glavico!“

Takisto stori Tak in zapoje:

„Glava, glava, glavica,
saj te ni odsekala
travica . . .“

Potem gresta dalje. Pa sta bila že trudna, zatorej se položita po tleh. A ko se ozreta okrog, zapazita, da sta prišla prav na kraj prepada. Debelo pogledata v globočino. In koga zagledata tamkaj?

„Joj!“ vzklikne Tik. „Ali ga vidiš, ali ga vidiš?“

„I, seveda ga vidim, saj je velik ta-le rjavi hrošč!“ odgovori Tak.

Rjavi hrošč pa se je ravno pretegnil in obrnil na hrbet, da bi spal še dalje. Ravno se mu je sanjalo, da obira mlade hrastove liste.

Sline so se mu pocedile, in lepo se je držal na smeh.

„Ti lenoba grda!“ se ujezi Tik. „Vsak pošten človek ima že dovolj spanja! Samo ti bi še dreto vlekel?“

„E, saj je ne boš!“ dostavi Tak in začne drezati hrošča s travo. Tudi Tik mu pomaga, in hrošč se začne zvijati in iztezati. Pa kako se tudi ne bi? Saj ga je vendar žgečkalo.

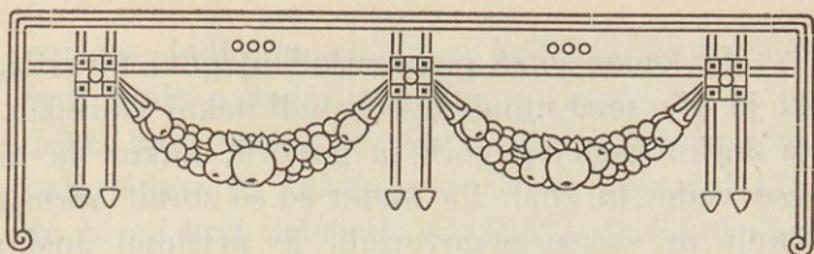
In to žgečkanje ga prebudi, in jeza ga popade, ko zagledajo njegove kremežljave oči nagajivca.

„Le čak!“ si misli hrošč. „Pa bom vaju izplačal, da me bosta pomnila.“ In kakor bi trenil, se zapraši pedenj-možema v bradi, da se prekucneta vznak in zavekata od strahu in bolečin.

Tik je priletel na regrad in se je opraskal do krvi, Tak pa je padel na bodečo nežo, ki mu je razparala suknjico in čepico.

In od tedaj se vselej izogneta vsakemu rjavemu hrošču na devetindevetdeset dolgih korakov.

Kaj se je sanjalo Jošku?

Poljančev Joško je bil vesel in živahen otrok. Domači in sosedomi so ga imeli radi. Pa kaj bi ga tudi ne! Saj je bil Joško priden in ubogljiv, in to nič ne de, če je bil vrhutega tudi poskočen in zabaven.

Ali težko je dobiti človeka, ki bi bil brez napake. Pa tudi Poljančev Joško ni bil brez nje. Bil je namreč Poljančev Joško silno radoveden. Povsod je hotel biti, vse je hotel videti in vedeti. Kadar so se zbrali otroci pred hišo k igri — Poljančev Joško je moral biti med njimi. A to moram precej povedati! Hodil je že v šolo — v drugi razred. In nikdar se ni lotil igranja, dokler se ni vsega naučil in izdelal vseh domačih nalog. In to je gotovo vredno vse hvale!

In kadar so se pogovarjali njegovi tovariši, ki je bilo med njimi seveda tudi nekaj starejših, je Joško vselej govoril in govoril, kakor da bi vse vedel in znal. Pa kadar so se zbrali odrasli ljudje in so se pogovarjali, je pristopil Joško in se vtikal v njih pogovore. Ali tu jo je časih izkupil, zlasti če sta bila prisotna njegov atej in njegova mamica.

„Joško, ti sodiš med otroke!“

„Aló, Joško, h knjigam!“

„Glej ga! Povsod sili s svojim jezičkom!“

„Ti klepetulja!“

„Ti radovednež!“

„Ti sitnoba!“

„V kot te postavim!“

„Klečal boš na ajdi!“

„Ti brblja!“

Da, take je moral slišati Poljančev Joško! In lepo in tiho jo je odkuril, pa niti mignil ni več z jezičkom! A jezilo ga je vendarle, in takrat si je želel, da bi bil velik, tako silno velik! „O, le čakajte,“ tako je govoril sam s seboj, „le čakajte, saj tudi jaz zrastem, in takrat me ne boste podili iz svoje srede — o, še prosili me boste, da naj pridem med vas, pa me ne bo, mene že ne — ha!“

Inu! Jezilo ga je!

Poljančevi so živeli v mestu. Imeli so lepo hišo in bili so imoviti. Joškova mamica je bila dobrega srca. Pomagala je siromakom z de-

narjem, jedjo in obleko. Večkrat je povabila tudi svoje sosede na južino. Gospe so se ob dobri kavi vselej živahno razgovarjale in sklepane o tem in onem, kaj bi se dalo prirediti, da bi se bolj zabavali meščani, pa bi od tega imeli kaj dobička tudi ubožnejši ljudje.

Bilo je predpustom. Gospe, zbrane pri Poljančevih, so sklenile, da napravijo veliko veselico. Vsak, kdor se je udeleži, bo moral plačati 3 krone vstopnine. Kar ostane čistega denarja, tega bodo potem izročile mestnemu županu, ki ga naj razdeli med mestne ubožce. Gospe so sklenile, da bodi ta zabava takozvana maškarada. Vsaka naj se obleče kako drugače, nego je opravljena navadno. Ena bodi oblečena kot Gorenjka, druga kot Dolenjka, tretja kot Štajerka, četrta kot ciganka, peta kot Italijanka in tako dalje. Tudi moški bodo morali zamenjati svoja navadna oblačila. Eden bodi Črnogorec, drugi Hrvat, tretji Anglež, četrti Bur, peti Kitajec in tako dalje . . .

Ko so se zbrale gospe k temu važnemu posvetovanju, se je vsilil med nje tudi Joško. Lepo se je stisnil v kot k peči. Silno rad bi slišal, kaj se bodo pogovarjale mamičine znanke. Ali ni se mu posrečilo!

Mamica zapazi Joška, pristopi k njemu in mu reče odločno: „Joško, tu ni danes prostora zate! Pojdi v kuhinjo, vzemi knjigo s seboj in lepo beri! Zdaj še ne sodiš med odrasle ljudi!“

Joško je nategnil obraz v kisle gube. A nič ni pomagalo! Mamica ga je prijela za rokav in ga meni nič — tebi nič odvedla v kuhinjo. Joško je nekoliko časa vzdihoval, se kisal in tarnal, končno pa se je spomnil, da bi vendarle lahko poslušal, kaj bodo gospe govorile.

Joško si je mislil: „Prav tiho pojdem po prstih tja pred vrata in bom tamkaj poslušal, kaj bodo govorile v sobi.“

Rečeno — storjeno!

Joško se priplazi do sobnih vrat . . .

Razume se, da je slišal vse natanko, kar so govorile in sklepale gospe v sobi. — „O, jej! To bo pa silno lepo tam na maškaradi! Oh, ko bi mogel biti tudi jaz poleg! Oh, zakaj nisem že velik, da bi se napravil v maškaro! Oh — oh — oh!“ Tako-le je Joško vzdihoval.

In ves dan je mislil na maškare. Izmisлил si je tudi, kako bi se oblekel. Vsi bi ga gledali. V belih nogavicah in črnih čreveljčkih, v dolgi, pisani suknji s tanko, dolgo palico v roki in z belimi lasmi bi lepo korakal po dvorani med drugimi maškarami . . .

Tako je mislil Joško ves dan.

Pa je prišel večer, in Joško je legel v posteljo. Komaj je dobro zaspal, pa se mu je začelo sanjati.

V belih nogavicah in črnih čreveljčkih, v dolgi, pisani suknji s tanko, dolgo palico v roki in z belimi lasmi je lepo korakal po dvorani

med drugimi maškarami. Silno je bil zadovoljen, in lice mu je bilo nabrano v srčen nasmeh. In obkrožali so ga sami znanci in same znanke. In vsi so bili opravljeni tako čudno in nenavadno. Preden je vstopil v dvorano, ga je pozdravila sosedova Anka. Oblečena je bila v lepo, široko krilce z dvema, ob obeh straneh visečima krpama, ki ju je rahlo privzdignila ter napravila Jošku v pozdrav prijazen poklonček.

Ej, kako se mu je dobro zdelo!

A njegov prijatelj! Ta je bil kaj smešno napravljen. Imel je široke hlače in ohlapen jopič z debelimi, kepastimi gumbi, a glavo mu je pokrivala visoka, koničasta čepica. In vsi drugi so bili tako smešno, pa vendar tako lepo opravljeni, da ni mogel Joško prestati s smehom.

Tako je prebil vso noč med maškarami.

Zjutraj pa stopi mamica k njegovi postelji in mu reče: „No, Joško! Nocoj si pa bil silno dobre volje. Vso noč si se smejal. Pa kaj ti je bilo, sinko?“

Joško je poljubil mamico in ji v smehu pripovedoval, kaj se mu je sanjalo. In tudi mami so ugajale njegove sanje, tako da se je z Joškom vred prav od srca smejala. Ko pa je došel Joško med svoje znance in prijatelje — o, joj! — to vam je bilo pripovedovanja in smejanja!

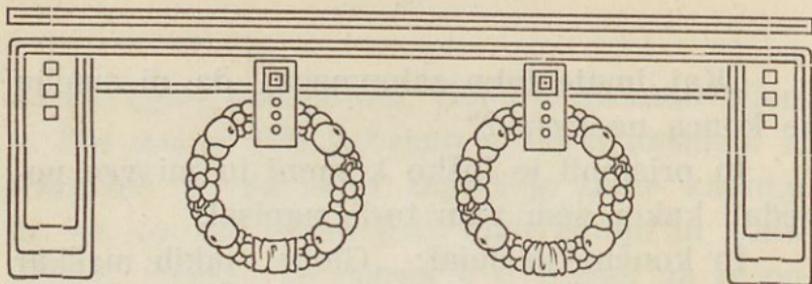
Pot me je nanescila mimo te vesele družbe. Postal sem in vprašal Joška:

„Kaj imate tako zabavnega, da ni smehu ne konca ne kraja?“

In pristopil je Joško k meni in mi vse povedal, kakor sem vam tu-le napisal.

In končno je dejal: „Glejte, takih maškar pa ne bo tamkaj, kamor pojdejo moja mamica in druge gospe, zakaj lepših maškar sploh menda ni kakor so bile te, ki sem jih gledal nocoj v sanjah.“

Sosedova Milica.

osedov Tinče pripoveduje:

Jej, kako imamo radi svojo Milico! Brez nje si kar ne moremo misliti niti veselja niti zabave.

Ljubezniva je in dobrosrčna, da nikoli tako! Pravijo, da ima vse to od naše mamice. Pa je tudi res! Saj je tudi naša mamica ljubezniva in dobrosrčna, da jo vsak hvali in spoštuje.

Ali kaj šele mi — mi! Pa saj veste, kako je, če ima človek rad svojo mamico. To se ne da povedati z besedami, to človek samo čuti.

No, pa naša Milica ima sedaj zlate čase! Oh, moj Bog, kako se ji dobro godi! Samo videti bi jo morali, pa bi rekli z menoj vred: „V resnici! Ta-le Milica pa ima nebesa že kar tukaj

na zemlji!“ E, pa vam je kakor sam angelček naša Milica!

Kako vam gleda! Ti njeni očesci sta tako prijazni in vdani kot dve vijolici. In njena usteca, kadar se ji zakrožita na smeh! Da, kar sam se moraš smejati, če si še tako slabe volje.

Pa že čujem vaše vprašanje: „Kaj pa vendar dela vašna Milica ves božji dan?“

I, nič posebnega! Kaj pa naj tudi počne tak otrok?

Zjutraj se zbudi, ko prisije solnce v sobo tako toplo in vablivo, da ni mogoče več strpeti v postelji. Izpod tople odeje iztegne bele, okrogle ročice in si pomane oči. Sede na posteljo in zakliče: „Mama, mamica!“

In mamica pride k Milici.

„Dobro jutro, mamica!“

In Milica se oklene mamice okolo vratu, jo presrčno poljubi ter kliče venomer: „Mama, moja mamica!“

„Pa si že molila, Milica?“ vpraša mati.

„Jej, molila pa še nisem,“ pravi Milica in se precej prekriža. Potlej poklekne in dvigne nedolžno oči proti nebu, a roke se ji sklenejo k molitvi. Ah, kako srčkana je Milica v takih trenutkih! Potem pa moli s pobožnim, milim glasom:

„Angel varuh moj,
ki si me nocoj
varoval zvestó,

pa današnji dan
bodi meni v bran,
da dospem v nebo!“

Potlej pa mamica Milico lepo umije, počese in obleče. Pri vsem tem pa kar nič ne vpije in ne joka, nego še dobro ji de mrzla voda. Ta jo vsaj popolnoma zdrami, da se čuti vso čvrsto, živo, veselo.

„Sedaj pa greva, Milica, voščiti očetu dobro jutro,“ reče mati.

In Milica pravi: „Pa pojdiva, pa pojdiva!“ In bliskoma spleza na stol pa prosi: „Mamica, nesi me štupa-ramo!“

In mamica zadene Milico štupa-ramo in gre s tem sladkim bremenom v sobo, kjer sedi očka pri zajtrku. In obe — mamica in Milica — se presrčno zasmejeta, ko zagledata predobrega očeta in obe vzdikneta obenem: „Dobro jutro, očka!“

„Dobro jutro, srčece! odgovori oče, vstane, gre k Milici in jo vroče poljubi na rožnata ličeca.

Sedaj se pa začne za Milico veselo življenje!

Ko popije skodelico sladkega mleka, tleskne z rokami in se zasuče po prostorni sobi. Pa tako gre ves dan. Polne roke ima dela. Zdaj se peča s svojimi punčkami, zdaj lista lepe knjige s podobami, zdaj se suče po kuhinji, da ujame kje kaj boljšega za zobke, zdaj je pred hišo na vrtu med rožicami . . . No, da! Povsod je je dosti, a nikjer ni nerodna ali razposajena. Zdaj poprosi mamico za perišče žita, pa zleti z njim na dvorišče in začne klicati kokoši: „Na, pi-pi-pi! Na, pi-pi-pi-pi!“

M

DOBRO
JUTRO
OČKA

Glejte, taka se mi zdi naša Milica kot topli, mladi solnček, ki razsiplje povsod svoje zlate žarke, ki vse ogreva, vse razveseljuje.

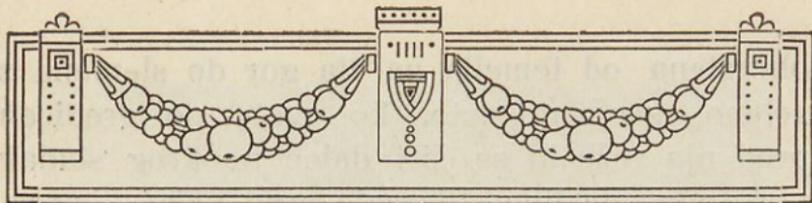
In kakor je solnček zvečer truden in gre spat za visoke gore, tako je trudna tudi naša Milica in zvečer si želi pokoja.

„Angel varuh moj,
ki si bil z menoj
danes ti zvestó,

pa vso dolgo noč
bodi mi v pomoč,
da dospem v nebo!“

In Milica nagne glavico in sladko zaspančka. Lahko noč, ti naša ljuba Milica!

Anka in Zinka.

troci so otroci, to vam rečem!

Taki so pri nas kakor drugod.

In koliko se jih časih nabere pred našo hišo! Iz vse sosesčine pridejo ter se tam zabavajo po svoje — no,

da! — po otroško!

Eden si izmisli to, drugi drugo, tako da je vedno dovolj vpitja, preden se dodobra pomenijo, kaj pravzaprav hočejo. Ta bi se rad igral konje, drugi vojake; deklice bi rade prodajale in kupovale, kuhale in šivale . . .

Pravi pravcati semenj vam je tamkaj pred našo hišo ob takih prilikah!

Pa to se ne zgodi redko.

Pozimi že, pozimi, ko je mraz in piše burja in naletava sneg. Takrat je vsak človek rad doma, da se stisne k peči in se smeje zimi, ki razsaja zunaj. A poleti, ko je naša hišica

obrastena od temelja pa tja gor do slemena z zeleno, senčnato trto, ko cveto po gredicah pred njo rože in se širi daleč naokrog sladak vonj ponosne lipe, ki raste pred hišo — vprašam vas, kdo bi bil ob tem prelepem času doma — v sobi pri peči?

Jaz že ne, pa vi tudi gotovo ne! In otroci tam pri nas tudi niso. E, saj me razumete! Kdo pa bi tudi mogel strpeti med štirimi stenami, ko je vendar zunaj tako lep dan, da se ti zdi, kakor bi se nebo smejal lepi zemljici. Da, nebo zemljici, ki jo je obsulo z milijoni pisanih in dišečih cvetov! . . .

Kaj bi vam tudi koristilo, da vam navedem imena vseh tistih otrok, ki prihajajo pred našo hišo! Saj jih ne poznate.

Če imate kaj časa in dobre volje, pojdite z menoj, da se bomo igrali z njimi!

„Hijo, hijo, hop!“

In bič zazvižga po zraku in šfrkne konjičafantiča po ušesu, da zacvili in zajoka . . .

„Kupite, kupite masla in kislega mleka!“

In deklica ponuja od praga do praga pest prahu in skledico vode . . .

No, pa saj veste, kako se igrajo otroci! — Povsod enako, rečem vam, povsod enako! Le pojdite pogledat po svetu, pa boste videli, da je res.

Pa si te-dve poglejte!

Ha! Kajneda? I, kako sta dobre volje!

Anki še ne gre tako gladko s smehom, ali Zinka — ta se vam smeje in vam kaže bele, bele zobke.

Pa kako lepo objemlje Anko in kako jo lepo prijemlje za podbradek! No, ali bo kaj, Anka? No, no, no! Smej se vendar in dvigni glavico, pa veselo glej tja v svet, v lepi, cve-toči svet!

No, pa bo že! Lepo počasi! Kaj hočemo! Iz joka ne gre tako lahko v smeh. E, ne, ne! Kdor se je že kdaj jokal, ta gotovo ve, da je res tako! Pa bi ga tudi rad poznal, kdor se še ni jokal izmed nas! Saj je nekateremu dovolj, da mu pokažeš prst, pa ga polijejo solze. Nekateri ljudje so bolj mehki, kakor bi bili n-pravljeni iz voska.

Nekako taka je tudi Anka. Pa kaj more ona zato? Taka je pač — pa je konec besed!

In s sestro Zinko časih zapoje, ah, zapoje, da je kaj!

Naš kanarček, ki je ubožec zaprt v kletki — kaj bo on! Zinka in Anka — te dve znata, jojmene!

Ali to je pa tudi res, da mora Ančina vedno obveljati. Naj stane, kar hoče — njena mora obveljati!

Če reče Zinka: „Anka zapojva tisto „Kdo te, ptiček mali?“...“, takrat gotovo pravi Anka: „Ne te, ampak tisto „Izpod skale“ zapojva.“

In tako hoče Zinka svojo, Anka svojo . . .

In kaj je konec?

Jok — seveda!

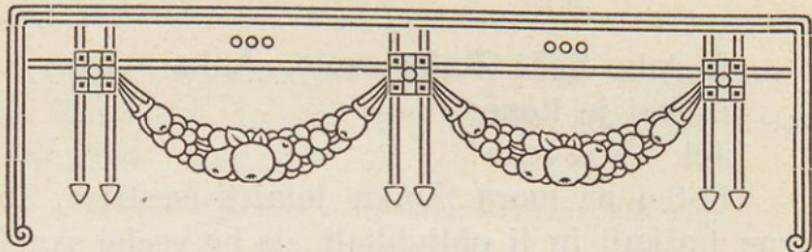
Potlej pa mora Zinka tolažiti sestrico, jo lepo božkati in ji obljubljeni, da bo vselej samo tisto zapela, ki si jo ona izbere. In kakor prihaja nebo, prepreženo z oblaki, ko se začne jasni, vedno čisteje in čisteje, vedno lepše in lepše, tako se izpreminja tudi Anki lice. Tamkaj v koticah se ji začne nekaj tresti, potem ji zatrepeče ves obrazek, in po njem se razlije presrčen smeh — prav kakor solnček po nebu.

Zinka pa se udari od veselja ob kolena in reče sestrici: „Ah, ti avša!“

Anki pa se to tako dobro zdi, da se smeje, kar se da.

Avša pa vendarle ni, ampak otrok je, otrok! E, da bi bila le še dolgo!

In ga bom!

n ga bom . . . in ga bom . . .
in ga bom! . . .

Tako je sklenil Kobetov Poldek kar pred tablo v šoli.

Pa kaj se je vendar zgodilo?

Imeli so računstvo, in Kobetovega Poldka je poklical gospod učitelj k tabli, da pokaže, koliko se je naučil računstva čez praznike. Bil je namreč Kobetov Poldek posebno slab računar, in pred prazniki mu je dejal gospod učitelj: „Glej, sedaj boš imel toliko lepega časa. Pa vzemi časih računico v roke, da ti pojde računanje lažje izpod rok in da ne boš vedno zaostajal za drugimi svojimi součenci.“

Ali učiteljeve besede so bile bob ob steno. Kobetov Poldek se ni dosti brigal med praz-

niki za računico; kakor jo je bil položil v kot na polico, tako je tam lepo mirno ležala, dokler je ni vzel s sabo v šolo. Kdo bi se pa tudi kepal in kdo bi postavljajl snežene može, če bi se učil Kobetov Poldek računstva? Ha, le povejte mi!

Kobetov Poldek se torej ni nič učil računstva. Gospod učitelj pa je bil radoveden in ga je poklical k tabli. In vprašal je Kobetovega Poldka: „Tinček dobi za god od očeta 5 pisank, od matere 4 pisanke in od sestre 3 pisanke. Koliko pisank dobi Tinček?“

Poldek gleda in gleda, pa ne ve, kako in kaj . . .

„Joj, prijatelj, ti si se pa mnogo učil!“ pravi gospod učitelj in mu izkuša pomagati: „Kaj moraš storiti, če hočeš zvedeti, koliko pisank dobi Tinček?“

Poldek pomišlja in reče naposled: „Množiti moram!“

„Hencejte, ti si pa računar!“ se zasmije gospod učitelj, in z njim se zasmijejo vsi učenci, kolikor jih je bilo v šoli.

E, jej! To je pa Poldka jezilo! Kar zaškripal je z zobmi in jezno pogledal dol po učilnici. In kaj zagleda? Tam v prvi klopi sedi Drobantov Lojzek — ta žaba — kakor mu je vedno dejal Poldek zavoljo tega, ker je bil Lojzek majhen. A bil je vzlic temu prebrisan

in dober računar. In Drobantov Lojzek se mu posmehuje in mu striže korenček . . .

Tedaj bi ga bil nalomastil, da bi mu pokale kosti!

In ker ni mogel Poldek nikakor izračunati naloge, vpraša gospod učitelj, obrnjen proti vsem učencem: „Kdo pa zna?“

Hej, koliko rok se dvigne!

A tudi Drobantov Lojzek jo drži kvišku. In gospod učitelj pokliče ravno njega, in Drobantov Lojzek se moško odreže: „Tinček dobi za god 12 pisank!“

„Poglej,“ pravi nato gospod učitelj, „Drobantov Lojzek je mnogo manjši in mlajši od tebe, pa zna, česar ti ne veš! Ali te ni nič sram?“

In Kobetovega Poldka oblije rdečica in sklene: „In ga bom . . . in ga bom! . . .“

Ali tistega dne ga ni mogel, ker je ostal v šoli ter se moral učiti računstva.

Sklenil pa je, da se maščuje drugi dan. Zvečer obiše Tanckovega Nacka in mu reče: „Glej, Nacek, tistega-le Drobantovega Lojzka pa moramo jutri zjutraj, ko pojde v šolo, dodobra okepati.“

In Tanckov Nacek, ki ni bil za las boljši od Kobetovega Poldka, je bil precej zadovoljen s Poldkovim predlogom in reče: „Če ni drugače, ga pa bomo!“

In Poldek pristavi: „A pošteno, to ti rečem!“

„Tako, da bo pomnil,“ pritrđi Nacek.

Drugega dne sta čakala Kobetov Poldek in Tanckov Nacek za voglom Drobantovega Lojzka — vsak z debelo kepo v roki.

Lojzek se odpravi z doma, razpne dežnik — ker je močno snežilo — in gre počasi proti šoli. Spotoma se mu pridružita Veseličev Francek in Kamenškov Oskar, in vsi trije jo mahajo brez najmanjše slutnje proti šoli. Ali komaj dospo do Kobetovega vogla — šop! — pa prileti Drobantovemu Lojzku kepa v levo lice. Lojzek se prestraši, si pogrebe sneg z lica in obrne dežnik v ono stran, odkoder je priletela kepa.

Sovražniki se spogledajo in spoznajo.

Veseličev Francek hitro spozna položaj in se skloni k tlom, da si stesti kepo, Kamenškov Oskar pa stopi proti Kobetovemu Poldku in zakriči na ves glas: „Kaj pa nočeš, nasilnik?“

„To hočem!“ reče oni in zamahne drugič. Tanckov Nacek pa tišči kepo na hrbtu, češ: „Kadar bo sila, pa udarim tudi jaz!“

In začel se je boj! Kepe so frčale semintja, se razpršavale na hrbtih, licih, torbica, glavah . . . „Kamor pade — pade,“ so menili bojevalci in lučali sneg drug v drugega, da se je kar prašilo. V tem srditem boju so seveda prečuli, da je odbila ura že davno devet, da se je torej pouk že začel.

Ob cesti pa je odmetaval sneg stari Robas in je videl ta ljuti boj. Ko se mu je zdele do-

volj, je zakričal z mogočnim glasom: „Hoj, tepčarija! Ali se ne poberete v šolo? Aló, sicer vas naženem z lopato!“

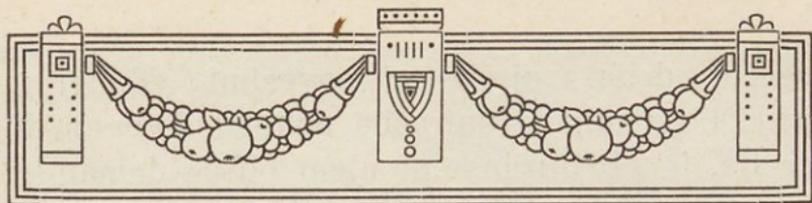
In mladi junaki so se zbali Robasove lopate in so jo odkurili v šolo.

Tam pa se je začelo veliko izpraševanje. In konec je bil ta, da so bili vsi zaprti: Lojzek in njegova prijatelja — ker so zamudili šolo — po pol ure, a Kobetov Poldek in njegov prijatelj Nacek pa kar čez poldne. Pravijo, da sta obedovala ocvrte cveke in žaganje v omaki.

Najboljše kosilo pa sta prejela doma, ko sta prišla popoldne iz šole. Bilo je dobro kosilce zabeljeno z brezovo mastjo.

Ali je jima šlo v slast, tega mi seveda nista povedala.

Za vasjo.

a vasjo teče potok sredi livad in travnikov. Vso dolgo zimo je ležal po njih sneg, in led je okoval potoček v svoje spone. Pa je prišla pomlad. Od juga so zavele gorke sape. Sneg se je tajal, potoček je zažuborel; na osojnih bregovih so zazvonili beli zvončki, in trobentice so ljele oznanjati pomlad.

Solnce je začelo sipati na zemljo gorkejšje žarke. Zelenje se je razsulo po polju in po gozdih. Cvetice so vzklike iz tal; prinesle so svoje glavice gret na solnce.

Po gajih in mejah si pleto ptice gnezda. Živina in ovce so prvokrat prišle na pašo. Zlati maj je pripotoval v deželo.

Kako je bilo dolgočasno v zimskih dneh! Ah, kdo bi se spominjal mraza in snega, kdo

peči in deda z njegovimi povestmi? Zunaj je maj! Po zemlji je natrosila pomlad življenja in cvetja, in ob jutrih se po njem blišče demantne rose.

Zlati maj, zlati maj! Kje si spal toliko časa? V katerih duplinah si si jeseni postlal in pozimi prezebal? Ali ti ni bilo nič mrzlo? Ali te ni vzela zima? Ej, dober kožušček si imel, dobro si si kuril svojo krvco, da ni zmrznila.

Ah, zlati maj se nam smeje; smeje se nam in nam pravi: „Bedački, bedački ste vi, glave ste si povesili in zamislili ste se v učene misli. Le mislite, le mislite, jaz pa pojdem zopet v jutrove dežele, vi pa boste jokali po meni. Dolge zimske dneve boste za mano stokali in jokali . . .“

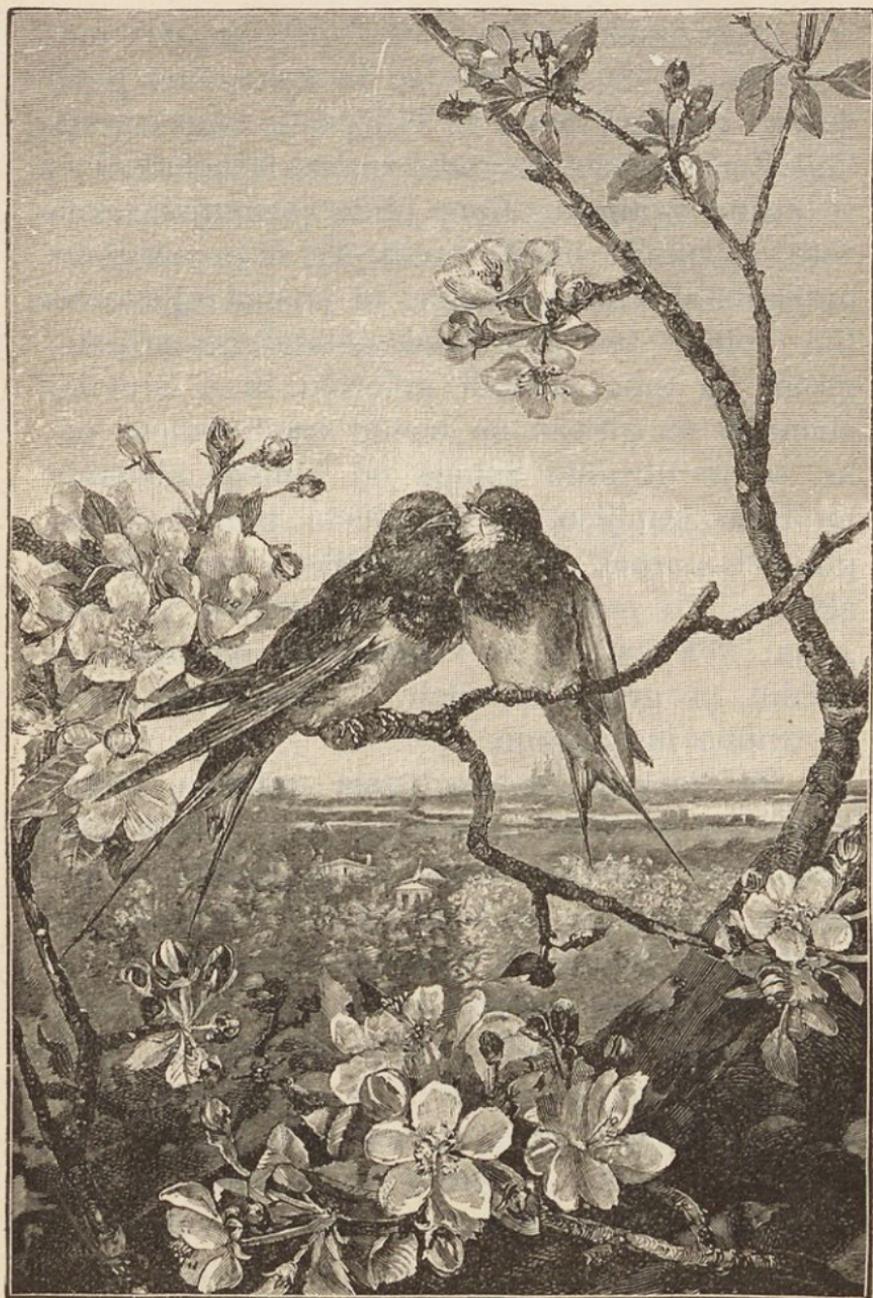
Ne, ne, majnik zlati! Tvoji darovi so prelepi, tvoji dnevi prekrasni. Nočemo biti zamišljeni, ampak veseli in radostni hočemo biti in ljubiti tebe in rumeno solnčece.

Kam denemo cvetic? Kam nesemo mačic?

Ovenčamo si glave, omajimo si piščalke, in najlepših cvetic ponesemo tja na dom in nasujemo z njimi tla. O, zlati maj, o, zlati maj! Kako bi te zahvalili? Kako?

Ko pridejo pusti jesenski dnevi, ko bo burja pometala po strniščih, pa bomo za tabo v resnici jokali . . .

O, zlati maj! Ostani dolgo, dolgo pri nas!

In v resnici je ostal zlati maj pri nas mesec dni. Pa kako je bil lep in kako nam je bil dober! Njegovi dnevi so bili jasni, topli in vabljivi. Začenjali so se zgodaj zjutraj in nehavali so se pozno v mraku. Rano jih je naznanjala zlata zora, ki nas je hodila budit. Ta se je polagoma prelivala v lep, topel dan, ki je nad njim svelo solnce ter nas tako neizrečeno prijetno grelo, da smo skakali goloroki in s širokimi slamniki na glavah po mehki travi. Potem pa, ko se je utrudilo solnce od samega gledanja na našo zemljico, se je začelo boljinbolj nagibati h goram, ki jih je oblilo z raztopljenim zlatom. Po nebu pa se je razplavala večerna zarja. Pokukala je še vsepovsod: po hišah in gozdih, po grmih in vrteh . . . Vse je bilo rdeče in trudno in zaspano.

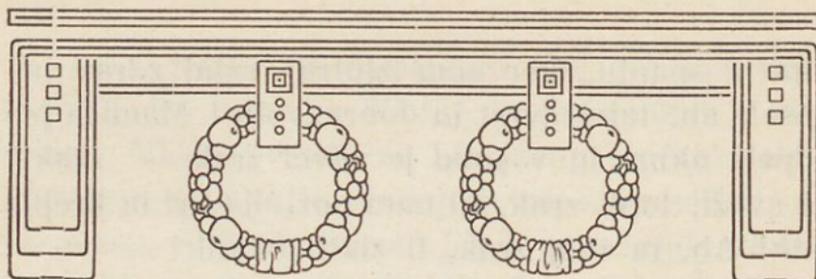
Pa kam je še pogledala večerna zarja? Pogledala je skozi naše okno tam v kot, kjer stoji moja postelja. Lepo jo je ogrela in pozlatila, potem pa so žarki gasnili boljinbolj, in končno jih je zapodil spat večerni mrak!

Ah, ta tvoj večerni mrak, zlati maj! Kako me je vabil in vabil: „Pojdi, zaspanček, pojdi, greva spat, greva sanjat!“ In slušal sem ga in sem se odpravil spat. In sem spal, spal — ah, kako sem spal! . . . Samo to še vem, da sem videl skozi okno, kako so zagorele zvezde na visokem nebu — potlej sem pa zaspal in nič več ne vem, kako je bilo . . . A moralo je biti

lepo v spanju, ker sem zjutraj vstal zdrav in vesel, ah, tako čvrst in dobre volje! Mamica je odprla okna, in v sobo je zavel zrak — zrak, ta sveži, topli zrak, ki nam poživlja kri in krepi ude! Ah, ta tvoj zrak, ti zlati majnik!

Rože cveto, in ptičice žvrgole! Vse poje, vse se veseli, vse živi in se giblje in diši in cvete — vse, vse, prav čisto vse!

Čudna žival.

ati je naložila v košarico nekoliko kurjih jajc in je poklicala Barico, najstarejšega otroka: „Barica, velika si že, in ni treba, da bi vedno jaz sama hodila v mesto. Neče se mi, pa tudi časa nimam.

Stopi ti tjakaj in zamenjaj v prodajalnici ta-le jajčka za sol in olje, kolikor ti bodo pač dali tega blaga zanje!“

Bilo je v četrtek — lep, vesel dan! Šole ni bilo, zato je posebno prav prišla Barici materina zapoved: prvič se je začutila tako lepo počeščeno, ko lahko namesto matere obavi ta posel, drugič ji je pa tudi prijalo, da sme iti sama malo pogledat po svetu.

Baričini bratje — stareji Francek, ki je tudi že hodil v šolo, srednji — Tonček in naj-

mlajši — po klobuku mož, po krilcu punčka — Pepček — so se tako lepo igrali na dvorišču, da se niso menili za ves svet. Mati se je odpravljala na njivo, Barica pa je vzela košarico z jajčki in odpotovala proti mestu. Ubrala je pot po glavni cesti, da bo malo dlje hodila ter da jo morda kdo sreča in se malo začudi: „Hm, Barica — glejte jo no! Kar sama gre po kupčiji!“ — Stopala je samozavestno, kar največ je mogla. Lepo je tekla cesta v daljo; zdaj je vsa gibka zatoniła za tem gričkom, zdaj se je zopet lahka in prožna izmotala izza onega holma. Po njej pa je stopala Barica. Kaj ji hoče ovinek, kaj holmec! Naj se skrije stokrat, naposled se cesta vendarle izlije v mesto tja pred prodajalčeva vrata. Drugam ne more, zatorej pa pride tudi Barica, kamor je namenjena!

In tako se je tudi zgodilo.

V prodajalnici je dobro in hitro opravila, kar ji je bilo naročeno. Malo se je še ozrla po mestu, potem se je pa obrnila proti domu. Kod? . . . Cesta je dolga in prašna. Prej je ni nihče srečal, da bi se ji čudil; sedaj je gotovo tudi nihče ne bo. Čemu torej dolga pot, a brez koristi! Kaj pa, če bi šla nazaj preko polja? Pot je mnogo krajša — z materjo je hodila vedno tod — pa tudi ljudje so tam, saj imajo po njivah vedno dovolj opravila.

In Barica jo je zavila na bližnico in je bila kmalu zunaj na lepem, pisanem polju.

Hej-hoj! . . . Tako bi zaklicala tja v domačo vas, da bi jo slišali vsi ljudje od župana do Pepčka in seveda mati tudi, ki bi takoj vedela, da se Barica vrača z oljem in s soljo.

Pa ko je ravno hotela s pesmijo najaviti svoj povratek, ji je veseli glas obtičal v grlu, in noga ji je zastala. Od strahu? Od začudenja!

Tam na kupu kamenja, ki ga je solnce tako lepo ogrevalo, je zložno ležala čudna živalca: glavo je imela kakor kača — pa kača ni bila; štiri noge je imela kakor žaba — pa žaba ni bila; imela je telo in rep kakor krokodil, ki ga je videla naslikanega v šoli — pa krokodil ni bila, saj je bila tako majhna in srčkana, krokodil pa bi jo gotovo takoj pohrustal. Barica je gledala čudno živalco, živalca je pa gledala njo. Kdo ve, dokdaj bi gledali druga drugo, da se ni deklica domislila pravega: „Domov tečem, pokličem bratce, pa gremo vsi skupaj gledat to čudo božje!“

Bratje so se še vedno igrali na dvorišču, ko je Barica stopila mednje in jim zaklicala z zasoplim glasom: „Francek in Tonček in Pepček, pojdite brž, gremo gledat čudno žival.“

Košarico je položila v veži na klop, pa so šli.

„Kakšna pa je?“ je vprašal Francek.

„Ali je velika?“ je vprašal Tonček.

„Ali je huda?“ je vprašal Pepček.

„Boste že videli!“ je odgovorila Barica vsem trem obenem.

GASPARI.

MARSIM.

„Ce je huda, pa ne glem z vami,“ se je možko odzval najmlajši bratec.

„Huda že ni, sicer bi mi kaj storila. Ampak samo gledala me je — jaz pa sem gledala njo,“ ga je tolažila sestra.

„Ce je pa le huda,“ je modroval Pepček, „je le boljše, da se obolozim.“

Pa je ulomil spotoma v ločju trstiko in je govoril in rekel: „Ce bo kaj huda, pa jo bom kal po glavi, da bo imela za zmelaj dosti.“

In ko so prišli do tistega mesta, kjer je prej zastal Barici veseli glas v grlu, se je živalca še vedno solnčila na kupu kamenja. Začudeno je pogledala nenavadno družbo in je pomolila iz gobčka preklani jeziček, češ, dober dan, prijatelj!

„Jej!“ so ostrmeli vsi štirje in se čudili, kar se je največ dalo.

Tako so gledali nekaj hipov drug drugega, potem je pa rekel Pepček: „Pleden bo ona mene, bom lajsi jaz njo!“

Pa je zamahnil s trstiko in zaceptal z nogami.

Živalca pa si je najbrže mislila, da ji Pepček ne bo pihal kaše, in se je zasukala in šinila pod kamenje, da jim je prej izginila izpred oči, nego so se zavedli.

„No, kdo in kaj je?“ je vprašal Tonček.

Barica je rekla: „Glavo ima kakor kača . . .“

„Kača ni,“ je dostavil Francek.

„Noge ima kakor žaba,“ je rekla sestrica.
„Zaba, zaba,“ je gostolel Pepček.

„Žabo poznam — žaba ni,“ ga je zavrnil
Tonček.

„Ali je krokodil?“ je vprašala Barica.

„Naka!“ je kratko zanikal stareji brat.

Pepček pa je pogledal, kar največ je mogel debelo in je zaklical z neusmiljeno žalostnim glasom: „Zmaj je, zmaj je! Bezimo, bezimo!“

In jo je ucvrl proti domu, da mu je krilce vihralo na vse strani in da mu je odletel klobuček z glave najmanj en meter daleč. Drugi pa za njim . . .

„Ce ni kaca — ni klockodil — pa je zmaj. Kaj pa bo dlugega? Zmaj, zmaj! Mama — ma-ma! . . .“ je razlagal Pepček in jokal na vse pretege.

Mati, ki se je bila medtem vrnila s polja, je ravno stala na hišnem pragu, ko so se njenemu zavetju s krikom in vikom bližali otroci. Pepčka, ki je še vedno vekal in klical zmaja, je prestregla naravnost v naročje, sicer bi se gotovo prekucnil preko praga in z nosom potipal tla.

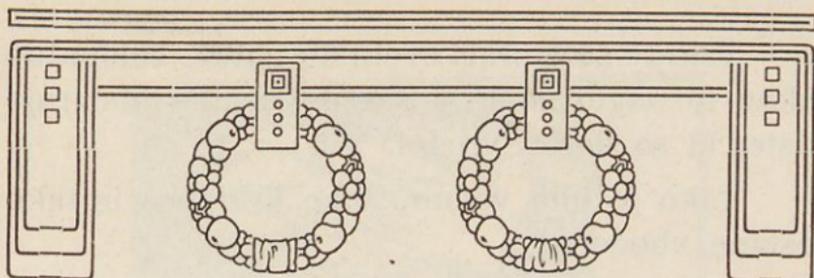
„Za Boga, pa kaj se vam je pripetilo?“ je vprašala mati. Sama ni vedela, ali naj se jezi ali naj se smeje. Ko so prišli otroci do sape, so ji povedali vse od konca do kraja, kaj se jim je bilo pripetilo.

Mati se je zasmejala na ves glas in je rekla take besede: „Vsi skupaj ste tepčki — eden večji kot drugi. Tista živalca ni niti kača niti žaba, tudi krokodil ni, najmanj pa zmaj. Ampak tista živalca je kuščarica — martinček!“

Vsi so se spogledali. Pepčku so se začela krožiti ustna v vesel nasmešek, ki mu je zaigral po vsem licu. Smejal se je s solznimi očmi in je ponosno zaklical: „Saj sem vedel, da je maltinec — kuscalica!“

In so se smejali vsi od prvega do zadnjega! Seveda, saj so vsi vedeli, da je martinček, ampak tega se niso spomnili — o pravem času.

Svetnik z dobrim srcem!

aj veste, koga mislim.

No, uganili ste — svetega Miklavža!

Meseca grudna potuje križem sveta, bogato obložen z najrazličnejšimi darovi, da jih razdeli med dobre in pridne

otroke.

Ponoči pride in potrka na okno ter vpraša: „Mamica, kakšni so pri vas otroci?“

In mamica odgovori: „Hvala, ljubi kum, dobri so in pridni!“

In dobri svetnik ji ponuja svoje darove ter pravi: „To je za tega, to za onega; to je za to, to za ono!“

Potem odide do sosednje hiše . . .

A vse drugače je, če odgovori mamica: „Joj, otroci so pri nas hudobni in leni!“

Takrat se zmračí svetniku obraz, zaloputne okno in naglo odide k sosedovim, da obdaruje tiste, ki so darov vredni.

Tako je bilo vedno, tako je danes in tako ostane vbodoče!

Dobro se še spominjam tistega leta, ko smo bili otroci v naši sosesčini prav posebno nagaživi in živi. Kakor veverice smo bili, ki vam ves ljubi dan ne ostanejo niti za pol minute pri miru. To je bilo krika in vika od zore do mraka, da so naše starše bolela ušesa in da so bili z nami prav nezadovoljni. Opominjali so nas, naj se vendar vedemo dostojno in lepo — ali povem vam odkritosrčno, da niso sami opomini kar nič izdali! Treba je bilo seči po brezovki; treba je bilo tega in onega celo postaviti v kot, kjer je klečal in kremžil obraz. Pa je prišla še hujša kazen! Svetnik z dobrim srcem — sveti Miklavž — je šel mimo naših hiš in ni pustil niti trohice na krožnikih, ki smo mu jih bili nastavili.

E, ali smo se držali kislo drugega dne!

Pa smo tudi precej tisti dan sklenili, da bomo živelí odslej tako, da ne bomo žalili niti staršev niti svetega Miklavža. Saj bi se nam lahko pripetila prihodnje leto še večja nezgoda, nego se nam je pripetila letos. S svetim Miklavžem hodi parkelj — hud in grd mož — z globokim košem in s šibo-pletenko in z velikimi,

H. B. F. E. A. W. I. T. H.

ostrimi zobmi. Potlačil bi nas v koš in nas pohrustal s kostmi in kožo!

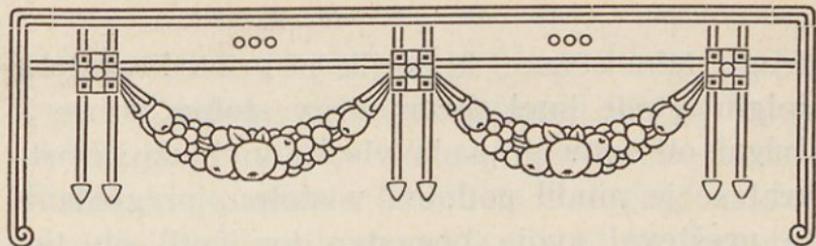
In v resnici smo živeli potem tako, da so nas bili veseli vsi, ki so nas poznali!

In ko je prišel zopet god svetega Miklavža — to bi nas morali videti, kako so nam žarela drugega dne lica samega veselja!

Pa nas pogledjte na podobi! Boben, sablja, čaka, punčke, možici — in tako naprej . . . Pa bi ne bil vesel mlad človek, ki je kar ustvarjen zato, da se raduje?! Obložili in oborožili smo se z Miklavževimi darovi ter smo se izprehajali po hiši semintja, češ: „Le glejte nas, ki smo si zaslužili vse to bogastvo!“

Najbolj se je pa vendar radovala naša Anuška, ki je dobila v dar dve ropotulji. Prva je stopicala v vrsti ter s slovesnim ropotanjem nanzanjala, da se izprehaja po prijazni in topli domači hiši vrsta — veselih in zadovoljnih mladih ljudi!

Grajski hlapec.

a visokih, skalnatih hribih so zidali v starih časih vitezi mogočne gradove. Še dandanes jih vidimo tuintam po slovenski domovini: nekateri so se ohranili do današnjih dni kot spomeniki stare mogočnosti, drugi so se razsuli v kamenje in pesek, in njih razvaline nam govore o minljivosti vsega mogočnega.

Nekje na Dolenjskem stoji še dandanes tak grad, imenovan Zabukovski grad. Na eno stran se spušča hrib polagoma v ravnino, na drugo stran pa je strmo odsekan in se izgublja v globok prepad.

Tamkaj je živel graščak, stari zabukovski gospod. Nakupičil si je bil mnogo imetja, ki ga je skopo skrival za močnimi zidovi svojega gradu. Razne dragocenosti, rumene cekine in

druge take stvari, ki si jih je prištedil v teku dolgih let, je imel shranjene v stolpu, ki se je dvigal ob robu prepada visoko v oblake. Dostikrat se je mudil podnevi v stolpu, pregledaval in prešteval svoje bogastvo ter čutil ob tem tiho zadovoljstvo v svojem srcu. Na tem ogromnem bogastvu je visela vsa njegova duša. Imel je mnogo, a želel si je še več. Ob njegovih zakladih mu je prihajalo srce bolj in bolj brezčutno; želelo si je samo, da bi se kupi denarja in drugih dragocenosti vedno bolj množili. Če je potrkal siromak na njegova vrata, ga je sirovo odpravil, a brez utehe, brez daru. Bil je ta stari zabukovski gospod skop, neusmiljen, trd . . .

V stolpu pred zakladnico je čula noč in dan straža, da bi se kdo ne pritihotapil tjakaj in ne odnesel gospodu bogastva.

A želja po tem bogastvu se je polastila grajskega velikega hlapca Tomaža. Neprestano je premišljal, kako bi se skrivoma priplazil do zakladnice, si napolnil žepe z zlatom in srebrom ter se potem umaknil v tujino, da bi mogel tamkaj brezskrbno živeti.

In tako se je zgodilo, da je docela dozorel njegov načrt. Nekega dne si je prisvojil viteško gospodovo opravo z mečem in s ščitom, ki jih je skrivoma vzel v orožarnici. Drugega dne se je prikradel v gospodovo spalnico in je vzel tamkaj ključke, ki so odpirali z železom okovana vrata zakladnična. Tistega dne v poznem mraku

je odvedel iz hleva brzega konja ter ga je privezal k deblu v gozdu kraj gradu, da ga zajaše in zdirja z njim v tujino, ko izvrši tatvino. Straži, ki je morala čuti tisto noč pred zakladnico, je kupil močnega vina, da bi se ga napila ter potem — zaspala. Ko je legla na zemljo noč, in so pospali ljudje v gradu, se je Tomaž

preoblekel v viteško opravo, se oborožil z mečem in ščitom ter začel plezati po kamenju in skalah pod stolpom. Pomagal si je z lestvijo ter se v resnici že približal oknu v stolpu, ki je menil splezati vanj, zabosti stražnika, če bi se prebudil, si nagrabit denarja in potem naglo oditi z bogatim plenom.

Ali v tistem trenutku, ko je menil Tomaž, da se mu tatvina posreči, se prebudi stražnik. Zbudilo ga je škrtanje po zidu in rožljanje kovanega orožja. Naglo plane k oknu, skozi katero je prihajal šum, a ko zapazi nenavadnega gosta na obzidju, se zapraši vanj, da strmoglavi Tomaž v globočino . . .

* * *

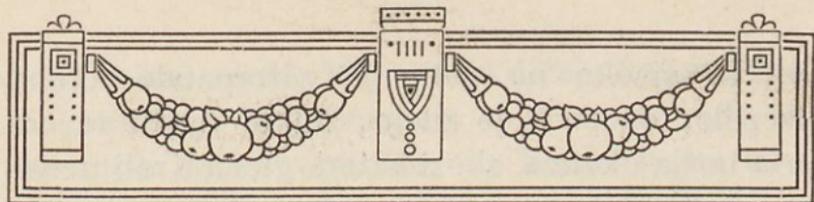
D drugega dne so dobili v prepadu nesrečnega Tomaža z zlomljenimi udi in razbito glavo.

Starega grajskega gospoda je silno pretresel ta dogodek. Nič več ni imel pravega veselja s svojim ogromnim bogastvom, ki mu je mrtvo ležalo v stolpu, ki je bil sedaj o njem prepričan, da ni nedostopen in nepremagljiv stražnik njegovih zakladov.

Ker ni imel nobenega potomca, ki bi mu ostavil svoje bogastvo, se mu je dozdevalo bolj in bolj nespametno, da tako skopo hrani svoje imetje. Ob takih mislih se mu je začelo mehčati srce, in njegova roka je prihajala od dne do dne radodarnejša in usmiljenjša.

In tako se je zgodilo, da so začeli njegovo dobro srce hvaliti ubožci in sirote, in daleč je zaslovel glas o dobrem in radodarnem zabukovškem gospodu.

Ljubezen do bolne matere.

1.

ečer je prihajal . . . Pokoj je padal na zemljo. Spuščal se je na široke poljane, koder so klanjale pisane cvetice svoje glavice. Spuščal se je na visoka drevesa in nizke grmiče, koder so potihnile žvrgoleče ptičice, se stiskale v topla gnezdeca in sladko zadremale. Spuščal se je na dvore, koder je potihnilo čivkanje piščet in kokodakanje kokoši. Spuščal se je v hleve, koder je polegla dobra domača živina na nastlana tla. Spuščal se je v hiše, koder so se pridni ljudje izročali v sladko objetje dobrodelnega spanja.

Večer je prihajal tako tih in sladak, tako lep in veličasten . . . Pokoj je padal na zemljo vsepovsod . . . Spuščal se je na šumna mesta in tihe vasi, spuščal se je na ponižne koče in ponosne cerkve.

In visoko na nebu je zatrepetalo milijon zvezdic, da se ti je zdelo, kakor da bi se odprla božja okenca, skozi katera gleda Kralj nebes in zemlje dol na nas, na naša početja, na naše misli in želje . . .

Samo nekam ni bilo pokoja, a tudi tjakaj je gledalo božje oko. Samo nekam ni bilo pokoja — ni ga bilo v borno kočo koncem vasi. Tam je ležala na siromaški postelji bolna mati, poleg nje pa je klečala nje edina hčerka Katarina.

Jojmeni, kako hudo je bila bolna Katarinina mamica! Zapustile so jo vse moči, in ležala je na siromaški postelji malone v poslednjih vzdihih.

Položilo jo je nanjo neprestano, težko delo, ki se je začelo v ponedeljek zjutraj in končalo v soboto zvečer — teden za tednom, mesec za mesecem, leto za letom. Temni mrak je še pokrival zemljo, in Katarinina mamica je že vstajala, in pozna noč je pokrivala zemljo, in Katarinina mamica se je spravljalala k počitku — teden za tednom, mesec za mesecem, leto za letom . . .

Delati je morala, če je hotela živiti hčerko in sebe. Ni imela razen uborne kočice drugega imetja, zatorej je morala hoditi k sosedom na delo. Svojo hčerko pa je tako neizmerno ljubila! Vse bi storila zanjo, samo da bi ji bilo kdaj bolje na svetu. Katarino je pošiljala v oddaljeno mesto v šolo, ker je vedela, da za more le tisti živeti ugodnejše in brezskrbnejše,

kdor se kaj nauči. Mati pa je delala kot mravlja, in končno jo je premagalo neprestano delo, in vse moči so jo zapustile, in ležala je na siromaški postelji malone v poslednjih vzdihih.

In kako težko je bilo mami pri srcu! Umreti se ni bala zavoljo sebe, ali bala se je smrti zaradi hčerke. Kdo bo delal zanjo? Kdo bo skrbel zanjo? Kdo bo trpel zanjo? Kdo bo čul nad njo, če se za vekomaj zapre njeno oko?

In vsa njena duša, polna vroče ljubezni do predragega otroka, je splavala v tihi molitvi k Njemu, ki pošilja večer, pokoj in srečo . . . In dve solzi, svetli in lepi kot dva dragocena bisera, sta ji zaigrali v milih očeh . . .

Katarina pa je stala ob postelji, in proseče je klical njen glas: „Mamica, mamica, mamica — ne smete umreti! Kdo bo delal zame? Kdo bo skrbel zame? Kdo bo prosil zame? Kdo bo čul nad menoj, če se za vekomaj zapre vaše oko?“

Minil je že tretji dan in minila je že druga noč, kar se ni genila Katarina od materine postelje. Bila je trudna, tako silno trudna! In vsa njena duša, polna vroče ljubezni do predrage mamice, je splavala v tihi molitvi k Njemu, ki pošilja večer, pokoj in srečo . . .

In Katarini so omagale moči, in zaspala je . . .

Zazdelo se ji je, da je napolnila sobo čudna, blesteča svetloba. Razdelila se je stena ob materinem zgjavju, in na svetlem oblaku je pri-

plavala v sobo krasna gospa. Miloba ji je trepetala v očeh, in brezkončno sveta blagost ji je bila razodeta na licu. Venec zlatih zvezdic ji je obkrožal glavo.

„Vem, Katarina,“ izpregovori s premilim glasom žena na oblaku, „da ljubiš svojo mamico.“

Presenečena in zavzeta ob toliki čudoviti lepoti, ni mogla Katarina precej ničesar izpregovoriti. Roke je sklenila, kakor bi hotela moliti in molče je gledala v bajno prikazen. Ali gospa se ji je približala in ji prijazno položila roko na glavo. Katarino je ob tem prešinila čudna moč: začutila se je čvrsto in jako, polno zdrave moči in sladkega upanja.

„Da, milostna gospa,“ reče osrčena Katarina, „neizmerno ljubim svojo mamico. Ali mamica mi je zbolela.“

„Vem,“ pravi gospa.

„Hudo mi je zbolela,“ dostavi deklica.

„Tudi to vem. Vem tudi, da si prosila dobrega Boga, naj ti ohrani ljubo mamico,“ reče gospa.

„Ah, kako sem molila in kako bom molila, da vrne dobri Bog moji dragi mamici dragoceno zdravje!“

„Naš Gospod je brezkončno dober in usmiljen in rad izpolni prošnje onim, ki so vredni Njegove milosti,“ opomni s poudarkom gospa in nadaljuje: „Ali največja dobrota otrokova je

njegova dobra in ljubeča mati. Mati bi vse storila, samo da bi bil rešen njen otrok. O, koliko je že storila tvoja mamica zate! Nikdar ji ne poplaščaš njenih dobrot! Če pa hočeš, da ti ozdravi mamica, da boš mogla gledati v njene dobre oči in da boš še mogla poslušati njene zlate nauke in lepe opomine, se moraš poka-

zati, da si vredna take dobre in plemenite matere.“

„In kaj naj storim, milostna gospa, da pokažem, da sem vredna take dobre in plemenite matere?“ vpraša zaupno Katarina.

In gospa pripoveduje: „Daleč tamkaj za deveto goro teče potok. Ob njegovem bregu

rasto čudotvorna zelišča, ki vrnejo človeku zdravje. Skuhati jih je treba, in bolnik mora piti ob ranem jutru to pijačo. Pojdi tja, natrgaj onega zelišča in ga skuhaj mamici, pa bo zopet zdrava.“

„Takoј grem tja, milostna gospa,“ pravi naglo Katarina.

In gospa govori dalje: „Ali prebiti boš morala mnogo izkušnjav. Ne poslušaj njih varljivih glasov, sicer bo vse zaman!“

To rekši, izgine oblak, in z njim izgine gospa.

2.

Katarina se zdrami . . . Pomane si oči . . . Ozre se k mamici in zapazi, da sladko in mirno spi. Pobožno ji prekriža čelo, ustna in prsi, se pokropi z blagoslovljeno vodo in odide iz hiše. Komaj dospe do bližnjega grma, začuje milo čivkanje tožeče ptičice.

Stopi bliže in gleda . . .

V mesečini zapazi, kako pleheče ptičica na veji, ujeta v zanko.

„Kaj ti je, ljuba ptičica?“ jo vpraša Katarina.

„Hudoben deček mi je nastavil zanko, in ujela sem se vanjo. Reši me, ljuba deklica, in hvaležna ti bom zato,“ pravi ptičica.

Katarina odmota zanko, in ptičica zleti veselo Katarini na ramo in pravi: „Vem, kam si namenjena. A vrni se domov, vzemi košarico,

ki si v njej nesla o Veliki noči jedila k blagoslovu, da vanjo shraniš zelišča, ki jih natrgaš za deveto goro. Da ničesar ne izgubiš, vzemi še prt s seboj, ki si z njim pokrila velikonočni blagoslov, da ti ne bo mogla škodovati zlobna moč, ki te bo izkušala odvrniti od tvojega plemenitega početja. Potlej pa se vrni semkaj!“

Katarina sluša, odide domov po košarico in prt ter se kmalu vrne k ptičici.

Ptičica govori: „Glej, ljuba deklica! Tista gospa, ki se ti je prikazala v sanjah, me je poslala semkaj. Blagor ti, ker si me rešila! Ukazano mi je, da te ponesem tjakaj, koder rasto ona čudotvorna zeljišča. Ne boj se ničesar, molči vso pot in misli v svojem srcu na mater, pa bo vse dobro. Če se boš bala, če ne boš molčala in če ne boš mislila v svojem srcu na mater, pa bo vse zaman!“

In deklica izpregovori: „Kakor mi ukazuješ, tako bom ravnala.“

In ptičica ji reče: „Prav tako! Božja pomoč je s teboj! Sedi name!“

„A ti si tako majhna!“ pravi Katarina.

„Nič se ne boj, le sedi name! Ura je že čez polnoči, a do zore se moraš vrniti domov. Sedi name, da ne bo prepozno!“ govori ptičica in zleti na zemljo.

In Katarina zapazi z začudenjem, kako rasto ptičici krila v obsežno širjavo. Osrčena sede

nanjo, ptičica se dvigne pod zvezdnato nebo in leti z neizmerno hitrostjo v globoko daljo.

Nista še leteli dolgo, kar začuje Katarina pod sabo glas: „Ej, ti prismodica! Kaj jašeš ptico? Nese te v pogubo. Spusti se semkaj na mehko travo, kjer cveto rožice in kjer kraljuje večna pomlad!“

Ali Katarina molči in misli v svojem srcu na mater . . .

In ptičica leti in leti . . .

Nista še leteli dolgo, kar začuje Katarina pod sabo glas: „Ej, ti prismodica! Kaj jašeš ptico? Nese te v pogubo. Spusti se semkaj na mehke blazine, kjer te čaka neizmerno veselje v krogu veselih družic!“

Ali Katarina molči in misli v svojem srcu na mater . . .

In ptičica leti in leti . . .

Nista še dolgo leteli, kar začuje Katarina pod sabo glas: „Ej, ti prismodica? Kaj jašeš ptico? Nese te v pogubo. Spusti se semkaj v naše varno naročje, da te ponese v svetli grad, kjer boš vekomaj kraljevala!“

Ali Katarina molči in misli v svojem srcu na mater . . .

In ptičica leti in leti . . .

3.

In končno prideta do devete gore. Tedaj pa se spusti ptičica na zemljo in pravi in govori:

„Veseli me, drago dete, da si se ravnalo po mojih besedah. Pojdi sedaj tjakaj do onega studenca, ki žubori izpod gore. Živa voda teče v njem. Če se raniš, ali če te kdo rani, si izperi rano v živi studenčnici, in precej se ti zaceli. Ne boj se ničesar, zakaj ljubezen materina je s teboj! Kadar natrgaš polno košarico onega zelišča, pribeži k meni, in vse bo dobro! Ali ne boj se, molči in misli v svojem srcu na mater!“

Katarina odhiti do studenca in začne trgati zelišče. Ali ostro zelišče jo rani do krvi. Deklica pa namoči krvavečo roko v živo studenčnico, in rana se ji precej zaceli.

Košarica je bila že malone polna do vrha. Tedaj pa nekaj čudno zašumi v zraku. Katarina pogleda kvišku in zapazi nad seboj tri zmaje, ki krožijo po zraku. Dvema je kar ogenj švigal iz oči.

„Kdor nabira tod naših zelišč in zraven ne poje veselih pesmi, njega pokončamo, pokončamo, pokončamo!“

Tako so kričali zmaji nad Katarininno glavo in se zaganjali vanjo. Eden jo je usekal v roko, a Katarina je hipoma namočila v živo studenčnico rano, ki se ji takoj zaceli.

„Kdor nabira tod naših zelišč in zraven ne poje veselih pesmi, njega pokončamo, pokončamo, pokončamo!“ ponavljajo zmaji.

Katarina pa se ne zmeni za njih kričanje, molči, misli v svojem srcu na mater in nabira dalje.

In košarica je bila polna! Katarina jo zavije v prt in teče, kolikor more, tjakaj, kjer jo čaka ptičica. Zmaji se spuste za njo, ali ne dolgo. Ko dojde Katarina do mesta, kjer je čakala nanjo ptičica, se zasveti nad gorami prva zora. Odpre se zemlja, in zmaji se pogreznejo vanjo.

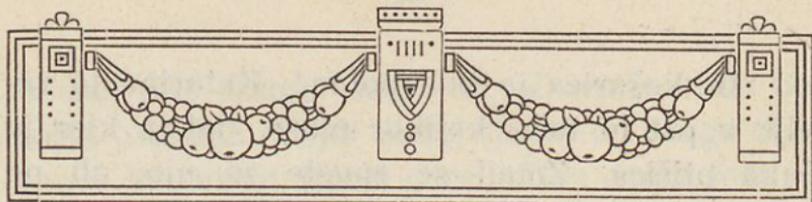
„Hvala Bogu, rešena si!“ jo pozdravi ptičica. „Sedi name, v trenutku bova doma. Kaj ti je storiti potem — to že veš!“

Katarina sede na ptičico, in kakor bi trenil, sta bili pred domačo hišico. Katarino so od veselja polile solze . . .

Ptičica zleti proti nebu. Katarina pa in njena mamica sta bili rešeni. Mamica je pila vodo, v kateri ji je Katarina nakuhala čudotvornega zelišča, in bila je kmalu docela zdrava in čvrsta.

Živeli sta še dolgo srečno in zadovoljno. Katarina pa je poslej ljubila svojo dobro mamico še bolj.

Kraljeva oporoka.

1.

aleč tam v deveti deželi je živel kralj, ki je imel dva sinova. Starejšemu je bilo ime Droh, mlajšemu Vitomir.

A'zgodilo se je, da se je kralj postaral. Začutil je, da se mu bliža zadnja ura. Smrti

se ni bal, zakaj vse svoje žive dni je bil blag in dobrosrčen in delil je bogate dobrote svojim podložnikom. Njegovo kraljestvo je bilo prostrano, in blaginja je vladala med njegovim ljudstvom. Vsi podložniki so ga ljubili.

Kralj je imel sladko zavest, da je posvetil svoje dolgo življenje sreči svojega ljudstva. In zato se ni bal smrti.

Bilo je proti večeru, in solnce je ugašalo za gorami. Kralj je sedel ob visokem oknu, skozi katero so prihajali v sobo zadnji, rdečezlati

solnčni žarki. Doli pod oknom se je razprostiral vrt, ki ga je bila obsipala pomlad z najlepšim cvetjem. Po zelenih vejah so požvrgavale ptičice v slovo svetlemu dnevu in v pozdrav tihi noči . . .

Kralj je čutil, da je to poslednji večer njegovega življenja. Poklical je predse svoja sinova, da se od njiju poslovijo in da jima razloži svojo oporoko.

In prišla sta Droh in Vitomir . . .

Bila sta krepka mladeniča, in zdrava in vesela mladost je jima sevala z lic.

In kralj izpregovori: „Glejta, sinova moja, prišel je trenutek, ko bom umrl. In kakor solnce tam za gorami, tako ugasne moje življenje. Doživel sem svojo dobo in zato bom umrl. Počivat pojdem tja daleč na oni svet . . .“

2.

Kralj prestane in nekoliko pomišlja. Sinovoma pa se zaleskečejo solze v očeh, zakaj ljubila sta svojega očeta, in težko je jima bilo pri srcu v trenutku, ko se je bližala smrt kraljevemu gradu . . .

In kralj se vzdrami iz misli in govori: „In glejta, vidva sta mlada in zdrava in bosta živela. Vse, kar imam, ostavljam vama. Ta grad, v katerem smo sedaj, je tvoja last, Droh. In lepo polje in zeleni gozdi in prijazni griči in ponižne vasi, ki ga obdajajo, to je tvoja last, Droh. A sosednji grad onkraj reke, ki šumi po naši

zemlji, je tvoja last, Vitomir. In lepo polje in zeleni gozdi in prijazni griči in ponižne vasi, ki ga obdajajo, to je tvoja last, Vitomir. Bodita si dobra soseda, bodita si dobra brata! Ljubita se med seboj, in moj blagoslov bo počival nad vsem, kar bosta započela! Ljubezen in strpljivost naj vodi vajina dejanja, in zlati ključi pravičnosti vama odpro vrata v ono kraljestvo, kjer biva plačilo za dobra dejanja! — Obljubita mi to, in sladka bo moja smrt!“

In Droh in Vitomir vzklikneta enoglasno: „Obljubljava vam, oče!“

In kralj nagne glavo in umrje.

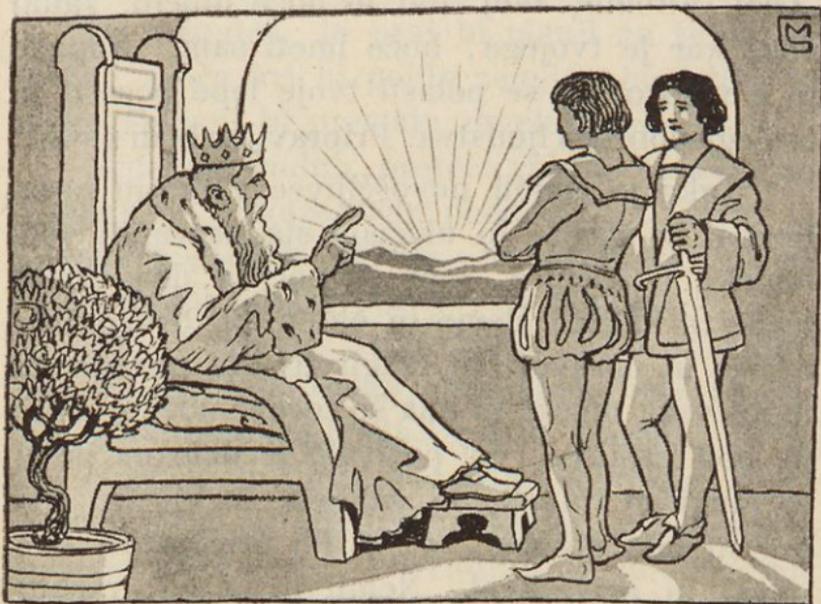
In na visokem nebu se utrne zvezda, ki je nekoliko prej zagorela v živem blesku. In v dolgem, svetlem traku zdrsne na obzorje in zatone v tiho, mirno noč . . .

3.

Ko so kralja pokopali, sta se brata ločila. Droh je ostal na gradu, kjer je umrl oče, Vitomir pa se je preselil na drugi grad. Živela sta v miru in sreči. Večkrat sta se shajala in se v bratovski ljubezni razgovarjala o tem in onem.

Kar sta započela, vse se je jima lepo izteklo. Ljudstvo ju je ljubilo in si prizadevalo, da jima dela veselje. In po lepem polju se je zibalo zlato žito, in zeleni gozdi so se košatili s ponosnimi hrasti in mogočnimi bukvami, in

prijazni griči so bili obsenčeni z vinsko trto in z dišečimi breskvami, in ponižnih vasi mirno in zadovoljno ljudstvo je pobiralo bogate darove radodarne prirode. Zdelo se je, da počiva nad srečno zemljo blagoslov starega kralja . . .

4.

Sosednji kralj pa je živel potratno in vihravo. In vse njegove zakladnice so se izpraznile, a njegovo ljudstvo je ubožalo. Ko je pa zvedel in videl, kako srečno živita njegova soseda Droh in Vitomir, se mu je zbudila nevoščljivost, in na vsak način je hotel, da zaseje med brata razdor in poruši njiju lepo slogo.

Gre torej k Drohu in mu reče: „Glej, Droh, tvoj brat te hoče uničiti, zakaj vse, kar je tvojega, hoče imeti sam. Napade te z vojsko, da se polasti tvoje lepe posesti in tvojega dobrega ljudstva. Pripravljen bodi na to!“

In od Droha gre k Vitomiru in mu reče: „Glej, Vitomir, tvoj brat te hoče uničiti, zakaj vse, kar je tvojega, hoče imeti sam. Napade te z vojsko, da se polasti tvoje lepe posesti in tvojega dobrega ljudstva. Pripravljen bodi na to!“

Tako je zbudil nevoščljivec v bratih nezaupnost in strah. In ukazala sta napraviti velikanske kovačnice, kjer so noč in dan kovali meče in sulice, šleme in oklepe in drugo tako orožje in opravo. In razglasila sta povelje, da mora vsak moški, ki ima še zdrave ude, v orožje in pod zastave. In počivalo je delo na polju, in plugi so rjaveli, in sahnele so vinske trte, ker ni bilo nikogar, da bi jih prirezaval, okopal in privezaval. Nemir in nered, razburljivost in zlovolja so zavladali povsod . . .

Vojaki so se urili brez prestanka v orožju. Vsak je vedel, da pride gotovo do bitke. In matere so se bale za svoje sinove, in otroci so bili v skrbeh za svoje očete.

5.

In dvignila sta se Droh in Vitomir s svojima vojskama in sta se pomikala drug proti

drugemu. Vojaki so sirovo vpili in hrepeneli po krvi. Dvigal se je na rodni zemlji divji, hrumeči šum, neubrano, hreščeče petje, vmes pa je odmevalo rožljanje mečev, sulic in oklepov. Kraj gozda sta trčili vojski druga na drugo. Zahrumelo je besno kričanje, in oči so zagorele vojakom v divjem, strastnem ognju . . .

Še trenutek, in brat bi planil na brata, in rdeča, vroča kri bi pojila zemljo, in toliko in toliko življenj bi prestalo zavekomaj . . .

Tedaj pa čudno, preteče zašumi vejevje, in v zraku se prikaže bela podoba . . . Droh in Vitomir pogledata kvišku, in sto in sto oči se obrne tjakaj, koder plava bela podoba . . .

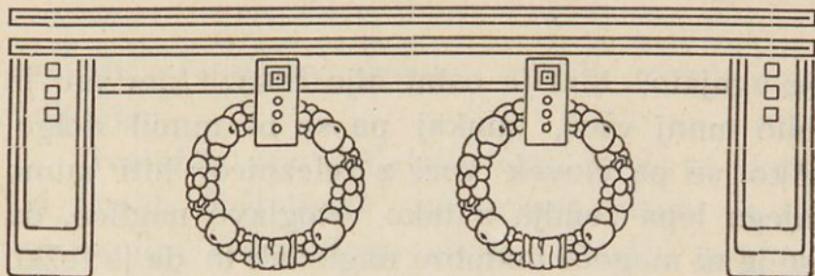
Bila je odeta v dolgo haljo. Bledo in resno lice je obkrožala dolga, kot sneg bela brada. In v istem hipu zakličeta Droh in Vitomir: „Oče, moj oče!“ — In v resnici: bil je to kraljev duh! — In v levici je držal zlate ključe, a z desnico je kazal proti nebu. V trenutku obmolkne divji šum vojakov in žvenket orožja, in iz višave priplava k zemlji glas: „Ljubita se med seboj!“

Droh in Vitomir sta razumela te besede in spomnila sta se govora umirajočega očeta. Neizmerno kesanje se je jima zbudilo v prsih. Vržeta vsak svoj meč v kraj in zdirjata na brzih konjih drug k drugemu. Odjašeta, si sežeta prijazno v roko ter se ljubeče objameta.

In sreča in blaginja se je vrnila med njiju ljudstvo.

Ko je sosednji kralj zvedel, kaj se je zgodilo, se je zbal, da se ne bi Droh in Vitomir maščevala. Zasedel je konja in bežal. Ponoči pa se mu je konj spotaknil. In kralj je padel vznak in si zlomil tilnik.

Kriste, usmili se!

ospod učitelj Črnič je imel navado, da je vsake počitnice potoval križem domovine. Ko je bila šola končana, je spravil v red vse svoje službene in neslužbene stvari, je vzel v roke potno palico, zadel na hrbet nahrbtnik in se odpravil na potovanje. Vozil se ni nikoli — vse potovanje je opravil peš. Saj se mu ni nikamor mudilo. Nikogar ni imel, ki bi ga vezal nase, zatorej mu je bilo vseeno, ali prebije počitniško dobo tako ali tako, tukaj ali tam. Samo da pride na svoje službeno mesto takrat, ko bo moral zopet začeti s poukom, pa bo dobro!

Potoval pa je peš tudi iz tega vzroka, da si je lažje in natančneje ogledaval mesta in vasi, polje in gozdove, doline in gore. Kjer mu

je ugajalo, tam je ostal dlje časa; kjer mu je bilo manj všeč, tamkaj pa se ni mudil dolgo. Ako se pa človek vozi z železnico, hiti mimo njega lepa zemlja s tako vrtoglavo naglico, da se je ni mogoče dodobra nagledati in da je težko spoznati vse posebnosti in lepote posameznih krajev.

Železnice pa tudi ni povsod, saj je ponekod celo težko dobiti pripraven voz, ako nečes, da se ti ne zrahljajo kosti. Da se izogneš vsem takim neprilikam, je rus najpripravneje, da stopaš z zdravimi nogami po lepi zemlji!

Kamorkoli je gospod Črnič dospel, kjerkoli se je ustavil, odpovsod mi je poslal vsaj pismeno pozdravilo, ako ni imel toliko časa, da bi mi sporočil kaj več. Tako sem vedno vedel, kod hodi, kako se mu godi in kaj je doživel posebnega in izrednega. Bil sem pravzaprav njegov nevidni spremljevalec.

Seveda se mu je spotoma marsikaj pripetilo: zdaj kaj veselega, zdaj kaj neveselega — kakršno je pač življenje, ki je hitelo vštric vseh njegovih poti.

Kadar sva se zopet sešla, mi je vedel povedati obilo novega. Tako sva v prijateljskih razgovorih še enkrat prepotovala vse tiste kraje, koder se je paslo njegovo oko in koder je hitela njegova stopinja. Stene tesnega mojega doma so se širom razmaknile — in vsa pisana daljava in širjava se je razpletala pred najinimi

pogledi v pestrem vrvenju nikoli mirujočega življenja.

Hvaležen sem prijatelju Črnič, da ni skrival svojih doživljajev skopo zase, nego da je tudi mojim radovednim očem privoščil pogled v svoje potniške zgone in nezgone. Vem pa, da so mu hvaležni tudi njegovi učenci in njegove učenke, zakaj tudi njim je ob primernih prilikah pripovedoval toliko lepih reči, da so ga poslušali z ušesi in usti.

Nekoč mi je s svojega potovanja prijatelj Črnič poslal tudi to-le poročilce:

Brate!

Danes sem dospel v Beraško vas. Veš li, kje je ta globel trpljenja? O, dolina solz! Kriste, usmili se! Več Ti povem ustno.

Bratski pozdrav! Tvoj

. . . 18. VIII. . . .

Črnič.

To Črničevo dopisnico sem položil med ostala njegova pisma in sem čakal njegovega prihoda, ves radoveden, kaj mi pove o globeli trpljenja, o dolini solz! . . .

In ko je Črnič dospel na moj dom, ni bilo pripovedovanju ni konca ni kraja. Pokazal sem mu njegovo dopisnico iz Beraške vasi in sem ga vprašal: „Kaj pa to-le? Sedaj je čas, da mi ustno razložiš te skrivnostne besede!“

„Glej, res!“ je vzkliknil prijatelj ter začel pripovedovati:

„Tam v globeli, daleč ločena od sveta, se razprostira vas Kot, ki pa jo ljudje običajno imenujejo Beraško vas. Šteje le nekoliko ubornih, s slamo kritih hiš, ki ponižno tiče ob ozki cesti. Veliko znamenje stoji začetkom vasi, na drugem koncu pa sloni ob rebri cerkvica, vsa žalostna in zapuščena . . . Tjakaj v to neplodovito, s kamenjem posejano globel me je zanesla pot . . .“

Toda, moji mladi prijatelji, saj se vendar spominjate, da sem vam že nekoč pripovedoval o Beraški vasi. Opisal sem jo prav tako, kakor mi jo je bil naslikal z živo besedo gospod Črnič. Zatorej mi pač oprostite, da vam še enkrat tega ne pišem, kar sem vam že povedal. Poslušajmo rajši to, kar nam gospod Črnič novega pripoveduje!

Njegova povest se glasi tako:

Deževen dan je bil, ko se je moja pot nagnila v globel. Do členkov sem se pogrezal po blatnem kolovozu, ki je bil ves razvožen in razoran. Glasno je brila burja dol z griča, da me je skoroda zeblo, čeprav je bilo sredi avgusta. Megle so se plazile tikoma ob zemlji. Zdelo se mi je, da se je nebo, vse žalostno in neprijazno, s težkimi, temnimi oblaki poveznilo prav nad slemene ubornih koč. Zdelo se mi je, da ni semkaj nikoli blagega solnca. Kakor velik grob se mi je zdela vsa globel. Tu bivajo ljudje — živi mrličiči. Tako se mi je zdelo sredi

BERAŠKA VAS

avgusta, ko se običajno leskeče ves široki svet v solnčni luči, ko puhti od zemlje in od neba vročina in se preлива svetloba. Neskončna žalost in osamelost se je razprostirala vsenaokrog . . . O, kako pusto, neprijazno, samotno in mrzlo mora biti tod šele pozimi!

Tuintam je pogledalo name plašno oko izza hišnega ogla ali skozi okno. Ali čim me je zagledalo — brž se je zopet skrilo, kakor da se je ustrašilo mene — tujca.

Na hiši ob rebri je bilo znamenje. Ob megljenem ozračju in v nalivu dežja ni bilo mogoče določiti, kaj predstavljajo čudovite, nejasne podobe, naslikane od nespretne roke na umazano steno. Pod podobo so stale zapisane nerodne črke — klic trpečega srca: Kriste, usmili se! — — —

In ko sem ogledaval podobo in sestavljal črke v besede, je jeknil izza razbitih okenc obupen vzklik — glas bolesti in muke. Zazeblo me je, vztrepetal sem po vsem telesu . . .

Nehote in nevede sem stopil v hišo. V hišo? . . . Ali je bila ta podrtija podobna hiši? Na štirih skrivljenih stenah je slonela streha brez stropa. Na vijugastih prstenih tleh je stalo v enem kotu napol razpadlo ognjišče, ki je na njem plapolal ubog plamenček. Ves edini prostor od stene do stene, od tal do vrha je polnil dušič dim. Ob ognjišču je sedel, glavo globoko sklonjeno k tlom, mož — gospodar. Ko je uda-

čila moja noga ob tla, je dvignil glavo in široko odprl oči, ki so obstale s strmečim pogledom ob meni. Vstati je hotel z nizke klopce, ampak noge so mu bile prešibke. Klecnile so mu v kolenih, da je moral sestiti na prejšnje mesto.

Pretrsljiv glas se mu je izvil iz prsi: „Joj-meni sirotniku! Je že tu . . . Kriste, usmili se! . . .“

Glava se mu je sklonila — prestregle so jo dlani . . .

„Kdo je tu — ali smrt?“ je zatožil glas iz drugega kota.

Pogledal sem tjakaj in sem videl ženo, ki je sedela na postelji in tiščala k prsim ubogo, majhno dete.

„Ali smrt?“ je ponovila mati in še bliže pritislila k sebi, prav blizu srca, bolnega otroka. „Ne dam ti otroka — otroka ti ne dam! . . . O, Kriste, usmili se mene, uboge matere!“

„Smrti ni!“ je zastokal mož, „gospod je prišel, da nas izžene iz bajte! . . . Sedaj je došel tisti strašni čas, ko nam vzamejo streho! — O, usmili se, Kriste! . . .“

Dete je zajokalo. Suhe, blede njegove roke so se spele k materi, pa so zopet omahnile. Bile so brez moči, da še matere niso mogle objeti! Te uboge, nedolžne ročice!

Izpod ognjišča se je boječe priplazila lepa, bela mucika. Skočila je na posteljo, s postelje

na ženino ramo, odtam pa se je rahlo spustila otroku na znožje, kakor da hoče ubogega bolnička pogreti s toplim svojim kožuščkom.

„Nisem smrt, tudi vas ne prihajam izganjat iz hiše,“ sem se oglasil. „A kaj je z vami, ljudje božji? . . .“

Vse oči so prijaznejše zasijale.

„O, takega glasu še nismo čuli,“ se je oglasilo od ognjišča in s postelje.

„Nevidna šiba nas tepe, gospod!“ je začel mož, ki je dvignil glavo in gledal vame s krvavo obrobjenimi očmi. „Bolni smo vsi od prvega do zadnjega. Delo zastaja — bolezen je na nas in na zaslužku. Ne plačujemo ni davkov, tudi dolga ne — ker ni s čim plačevati. In zato nas poženejo iz bajte s trebuhom za kruhom . . . Kaj vem, kaj je otroku . . . zvija ga in meče, da se mi srce trga. Sama kost in koža ga je — pa se bojiva z ženo, da nama ne umrje. — O, Kriste, usmili se nas! Kamen bi se usmilil, ljudje se ne bodo! . . . Edino mačka nam je ostala zvesta!“

„Pa bi nesli otroka k zdravniku,“ sem dejal.

„Saj sem ga nesla — pa pravi učeni gospod, da mu ni pomoči, da ima padavico in jektiko — vse obenem . . . O, dobroti nebeška, usmili se! . . .“ je zatarnala žena, „vse bolezni ima, ki si jih morete misliti . . .“

Mucika pa je tako prijazno predla na otrokovem znožju . . . lepa, dobra živalca.

„Pa kako dolgo že traja vse to?“ sem vprašal.

„Vse od začetka in bo vse do konca,“ je odgovoril mož, in glava mu je zopet zatonila v žalostne misli. „Od vekomaj do vekomaj . . .“

„. . . Bodi češčeno Njegovo ime . . .“ je dostavila žena, pokrižala sebe, pokrižala otroka.

„Usmiljenje, usmiljenje!“ se je oglasilo v mojem srcu. Ob steni kraj vrat je stala skrinja. Nanjo sem stresel, kar sem imel v nahrbtniku in sem se poslovil: „Zbogom ostanite vsi skupaj!“

In sem stopil iz hiše in sem šel dalje, dalje . . . Ozrl sem se na znamenje na hiši in na napis: Kriste, usmili se! . . . Še tam z griča kraj vasi sem se ogledal v globel na hišo toge in bolesti. Daleč vidno so sedaj žarele črke in so klicale in prosile: Kriste, usmili se! . . .

Potegnil je oster veter . . . kakor strašna, rezka pesem je priplaval glas iz globeli na vrh griča. Zdelo se mi je, da čujem jok materin, jok očetov, da čujem poslednji vzdih umirajočega otroka . . . Daleč vidno so žarele pod znamenjem črke, kakor bi gorele v rdečem plamenu: Kriste, usmili se! . . .

Moja pot je hitela v daljo — o, ko bi mogel nazaj z darovi bogastva in zdravja, ne samo s prijazno, tolažljivo besedo! . . .

Minila so leta . . . Iztikal sem po svojih papirjih in sem dobil tisto poročilce prijatelja Črniča. Papir je požoltel, pisava je pobledela. A bral sem vendarle: „Danes sem dospel v Beraško vas. Veš li, kje je ta globel trpljenja? O, dolina solz! Kriste, usmili se!“

In tako sem se spomnil Črničeve povesti in sem sedel in jo napisal vam, moji mladi prijatelji! In sedaj, ko jo berete, vem, da prosijo tudi vaša srca: „Usmiljenje, usmiljenje vsem ubogim in trpečim ljudem! . . .“

Narodna in univerzitetna
knjižnica

© NUK

00000448538

